

ข้อมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ

(The U.N. General Assembly Resolutions on the New International Economic Order)

ในปี 1974 โดยการประชุมสมัชชาวิสามัญของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้เสนอแนวความคิดที่สำคัญ 2 ประการ ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปสู่ในรูปของข้อมติข้อมติทั้งสองของสมัชชาใหญ่นั้นคือ การจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (The Establishment of A New International Economic Order)¹ และโครงการดำเนินการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (The Programme of Action to the Establishment of A New International Economic Order)² เป็นข้อมติที่ออกมาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา โดยให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับสิทธิพิเศษในด้านเศรษฐกิจ ประเทศกำลังพัฒนาเชื่อว่าระเบียบเศรษฐกิจใหม่ที่ถูกต้องตั้งขึ้นนี้เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้เศรษฐกิจและมาตรฐานการครองชีพของพวกเขาดีขึ้น แนวความคิดที่ปรากฏอยู่ในข้อมติทั้งสอง ได้ถูกรวบรวมและเสริมขึ้นอีกครั้งในปลายปี 1974 โดยข้อมติสมัชชาใหญ่ว่าด้วยกฎบัตรสิทธิและหน้าที่ของรัฐ (the Charter of Economic Rights and Duties of States)³ ต่อมาภายหลังข้อมติเหล่านี้ได้ถูกยอมรับว่าเป็นผลงานชิ้นสำคัญของความร่วมมือกันระหว่างประเทศกำลังพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิม ซึ่ง

¹U.N. General Assembly Resolution 3201 (S-VI), 29 U.N. GAOR Supp. (No.1) at 3, U.N. Doc. A/9559 (1974).

²U.N. General Assembly Resolution 3202 (S-VI), 29 U.N. GAOR Suppl (No.1) at 5, U.N. Doc. A/9559 (1974).

³U.N. General Assembly Resolution 3281, 29 UN. GAOR Supp. (No. 30) at 50, U.N. Doc. A/9631 (1974).

พวกเขาเห็นว่าเป็นระบบที่ทำให้ช่องว่างทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วมีมากขึ้น โดยประเทศกำลังพัฒนาจะยิ่งยากจนลงหากยังคงใช้ระเบียบเศรษฐกิจแบบเดิม

ก่อนที่จะเราจะพิจารณา โดยละเอียดถึงข้อคิดสำคัญของชาวใหญ่ว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ เราควรจะได้ศึกษาถึงระเบียบเศรษฐกิจเก่าที่มีมาแต่เดิมว่ามีปัญหาอย่างไร ก่อให้เกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไร รวมทั้งศึกษาแนวความคิดพื้นฐานและความเป็นมาของระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียก่อน

1. แนวความคิดว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ

เพื่อความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นในการศึกษาแนวความคิดว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ เราจะพิจารณาดังแนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจ รวมทั้งหลักการทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในระเบียบเศรษฐกิจเดิมเสียก่อน เพราะการที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเรียกร้องต่อระเบียบเศรษฐกิจใหม่ แสดงให้เห็นว่าระเบียบเศรษฐกิจเดิมนั้นก่อให้เกิดปัญหาและความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจต่อประเทศกำลังพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้เรื่องระเบียบเศรษฐกิจเดิมพอสมควร

1.1 แนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ช่วง 1 นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เมื่อมีปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปอันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในประเทศยุโรปด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆในยุโรปกับโลกภายนอก
การพิจารณาในทางอุตสาหกรรมในยุโรปทำให้มีความจำเป็นที่จะขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน
 เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและแรงงาน ส่วนความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ประเทศเหล่านี้มีนโยบายที่จะ แสวงหาอาณานิคม เพื่อเป็นดินแดนในการป้อนวัตถุดิบแก่การอุตสาหกรรมของตน ตลอดจนระบายสินค้าออกไปขายยังดินแดนเหล่านี้ ดังนั้น ลัทธิการพาณิชย์นิยม (mercantilisme) จึงควบคู่ไปกับการแพร่ขยายอิทธิพลในทางการเมือง เมื่อนโยบายทางการค้าแฝงด้วยการแบ่ง
ขยายอำนาจทางการเมืองทำให้รัฐหรือประเทศอุตสาหกรรมในยุคนั้นสนับสนุนบริษัท เอกชนของตน
ให้เข้าไปมีอิทธิพลแทรกแซงอยู่ในประเทศแถบเอเชียและแอฟริกาและใช้อิทธิพลเข้าไปครอบงำ

ในที่สุด การเอาดินแดนของประเทศอื่นมาเป็นเมืองขึ้นของคน มีวัตถุประสงค์ที่จะหาตลาด
ระบายสินค้าระบายนความแออัดของประชากร สงวนแรงงานที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของคนและ
อาศัยแรงงานที่ไม่จำเป็นจากดินแดนในอาณานิคม จากนโยบายดังกล่าวทำให้ประเทศในแถบ
เอเชีย แอฟริกา ซึ่งเป็นประเทศที่อ่อนแอทั้งในเชิงอำนาจและเศรษฐกิจต้องอยู่ภายในอิทธิพล
และอำนาจของประเทศอุตสาหกรรม ดังนั้นกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ
จึงถูกกำหนดฝ่ายเดียวโดยประเทศอุตสาหกรรมในยุโรป

๒๖๖ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ฝ่ายพันธมิตรที่ชนะสงครามได้เข้ามามีบทบาทอย่าง
มากในการจัดการกิจการของโลกไม่ว่าทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะสหรัฐ
อเมริกาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าระหว่างประเทศ
(International Trade) การเงินระหว่างประเทศ (International Monetary System)
ธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนา (International Bank for Reconstruction and
Development) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund)
ข้อตกลงว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร และการค้า (General Agreement on Tariffs and
Trade) ได้ก่อตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักการของเสรีนิยม องค์การระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ
เหล่านี้ สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีอิทธิพลตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนรายใหญ่
ที่สุดของธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนา การกำหนดอัตราค่าเทียบเงินของแต่ละประเทศว่า
จะต้องเทียบกับทองคำหรือเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งถ้าหากค่าเงินดอลลาร์มีการเปลี่ยนแปลง
ก็จะต้องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก ซึ่งเท่ากับว่าเศรษฐกิจการเงินของสหรัฐอเมริกาคือ
รากฐานของระบบการเงินโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International
Monetary Fund หรือ IMF) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่สร้างขึ้นมา ในปี ค.ศ. 1944
จากการประชุมที่ Bretton Woods ประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นกองทุนเงินสำรอง
ของบรรดาระัฐสมาชิก กล่าวคือรัฐจะต้องนำเอาสินทรัพย์ต่างๆ มาฝากไว้ที่กองทุน โดยสินทรัพย์
นั้นอาจเป็นทองคำ เงินตราสกุลหลักที่ใช้ในการชำระหนี้และเมื่อมีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ รัฐ
สมาชิกใดก็สามารถถอนเงินทุนสำรองออกไปใช้ได้ เมื่อน้ำหนักหลักของกองทุนการเงิน
ระหว่างประเทศ คือการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราให้อยู่ในระเบียบแบบแผนจึงจำเป็นต้องมี
วิธีการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่อยู่เสมอ โดยต้องนำเอาค่าของเงินตราไปเทียบค่ากับทองคำ

ซึ่งเรียกว่า ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) แต่การเทียบค่ากับทองคำมีผลเสียมากกว่าดี เพราะทองคำที่มีอยู่นั้นไม่พอเพียงต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้อัตราส่วนของเงินไม่เกินไปตามสัดส่วนของการผลิต นอกจากนั้นการใช้ทองคำเป็นทุนสำรองอย่างเดียวอาจทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเงินฝืดได้ ถ้าหากทองคำไหลเข้ามาในประเทศมากเกินไปก็อาจเกิดภาวะเงินเฟ้อได้ ทำให้ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงต้องหาวิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบใหม่ที่เรียกว่า ระบบมาตรฐานปิวรัตทองคำ (Gold Exchange Standard) ระบบดังกล่าวกำหนดให้รัฐสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศต้องกำหนดเงินตราของตน 1 หน่วยให้มีค่าเทียบเท่ากับทองคำจำนวนหนึ่งหรือมีเงินนั้นก็กำหนดค่าของเงินของตนเทียบเท่ากับเงินดอลลาร์สหรัฐซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ทันที แต่การที่กำหนดให้เงินดอลลาร์สหรัฐมีบทบาทเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเงินตราเช่นนี้ ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงเกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศได้หากว่าเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาไม่มั่นคง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือระบบการเงินระหว่างประเทศผูกไว้กับขนาดของเงินดอลลาร์สหรัฐ แต่ความเป็นจริงปรากฏว่าเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเริ่มถดถอยลง ตั้งแต่หลังสงครามโลกจนถึงปี ค.ศ. 1975 ผลผลิตได้ลดลงจาก 60 % มาเป็น 40 % ในขณะเดียวกัน ทองคำซึ่งเป็นเงินทุนสำรองของสหรัฐอเมริกาก็ลดลงด้วยแต่ปริมาณของเงินดอลลาร์ที่หมุนเวียนอยู่ในต่างประเทศกลับเพิ่มขึ้นทำให้สหรัฐอเมริกานำทองคำออกขาย หรือไม่ก็ปรับค่าเงินดอลลาร์หลายครั้งจากการที่เงินสกุลหลักในระบบกองทุนการเงินระหว่างประเทศมีความไม่แน่นอนทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจการเงินพลอยปั่นป่วนไปด้วย ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งไม่มีสิทธิมีเสียงเท่าที่ควรในเรื่องการเงินระหว่างประเทศ แต่ต้องรับผลกระทบจากการกระทำของประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งโดยนัยถือว่าเป็นภาวะการณ์ที่ไม่เป็นธรรม จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นประเทศในทวีปยุโรป และซีกโลกฝ่ายตะวันตกแทบทั้งสิ้น ดังนั้นกฎเกณฑ์ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของโลกจึงถูกกำหนดโดยประเทศเหล่านี้ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจของโลก⁴ ต่อไปจะได้พิจารณาถึงหลักใหญ่ ๆ ที่ใช้อยู่ในระบบเศรษฐกิจ

⁴ ชุมพร บัจจุสานนท์, "ยู เนส โก และโลกที่สาม" เอกสารประกอบการอภิปราย

แบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่ถูกโต้แย้งจากประเทศกำลังพัฒนาว่าทำให้ประเทศที่ร่ำรวยยิ่งร่ำรวยมากยิ่งขึ้น และทำให้ประเทศที่ยากจนกลับยากจนลงไปอีก ทำให้ช่องว่างระหว่างความร่ำรวยและความยากจนห่างกันมากขึ้น

1.1.1 หลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของรัฐ

ในปี 1945 ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ โดยประเทศที่เป็นสมาชิกในขณะนั้นมี 51 ประเทศ กฎบัตรของสหประชาชาติได้ประกาศถึงหลักความเสมอภาคกันทางอธิปไตยซึ่งเป็นหลักพื้นฐานอันหนึ่งของการก่อตั้งสหประชาชาติ ตามกฎบัตรสหประชาชาติรัฐทุกรัฐมีความเท่าเทียมกันทางอธิปไตย หลักนั้นนอกจากจะใช้ในทางด้านการเมืองแล้ว ยังได้นำเข้าไปใช้ในเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอีกด้วย โดยถือว่ารัฐทุกรัฐมีความเท่าเทียมกันและเสมอภาคกันทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐใดรัฐหนึ่งจึงไม่จำเป็นต้องได้รับสิทธิพิเศษที่ดีกว่ารัฐอื่น ระเบียบเศรษฐกิจที่ก่อตั้งภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองนี้จึงเป็นอยู่บนหลักการของความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติ⁵ ความยินยอม (consent) ของรัฐเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของหลักการสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น หากปราศจากความยินยอมของรัฐก็ย่อมจะไม่ก่อให้เกิดข้อตกลงที่มีผลผูกพันให้รัฐนั้น ๆ ต้องปฏิบัติตาม ในทางกลับกันหากไม่มีความเสมอภาคความยินยอมที่แท้จริงก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ฉะนั้นก็จะไม่มีบรรทัดฐานของการผูกมัดเกิดขึ้นไม่ว่าการปฏิบัตินั้นจะเกิดขึ้นมานานเท่าใดแล้วก็ตาม ในบทความของ Dr. Mendelson ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดข้อผูกมัดและการกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดข้อผูกมัด ความยินยอม (consent) เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการยอมรับในข้อตกลงนั้นๆ⁶ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในเมื่อความยินยอมเป็นส่วนสำคัญของ

อันนี้

⁵Kamal Hossain, General Principles, the Charter of Economic Rights and Duties of States and the NIEO : Legal Aspects of the New International Economic Order, Nichols Publishing Company, New York.

⁶H. Pitkin, "Obligation and Consent I and II" in American

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศการที่จะแก้ไขรูปแบบหรือหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่นั้นเป็นไปได้ยากโดยเฉพาะในเรื่องของเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีกลไกค่อนข้างซับซ้อน

นักกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นนักกฎหมายของประเทศพัฒนาแล้วเห็นว่า การจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการของกฎหมายที่มีอยู่ เป็นเรื่องที่ยื่นอยู่กับความยินยอมของรัฐ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่อาจเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ได้ โดยปราศจากความยินยอมของรัฐ

ต่างๆเนื่องจากว่าบรรทัดฐานของสังคมจะมีสภาพบังคับอย่างจริงจังได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในรูปของกฎหมายระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศจึงเป็นกฎหมายระหว่างประเทศประเภทหนึ่งที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากระบวนการวิธในการปฏิบัติกฎหมายระหว่างประเทศก็ยังคงต้องอาศัยแนวทางเดิม คือ สนธิสัญญาระหว่างประเทศ กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งกระบวนการวิธเหล่านี้ล้วนแล้วแต่อาศัยความยินยอมของรัฐเป็นสำคัญ ประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญทางเศรษฐกิจจึงเป็นแกนนำในการจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาตลอด ดังนั้นการที่ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งก่อตั้งโดยประเทศที่พัฒนาแล้วจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของรัฐ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วทุกประเทศไม่มีความเท่าเทียมกันในทางด้านเศรษฐกิจจริงๆ หลักการนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อประเทศนั้นมีความเท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจอย่างแท้จริง หลักการนี้จึงไม่อาจใช้ได้เลยหากประเทศเหล่านั้นมีความเหลื่อมล้ำกันทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก

1.1.2 หลักการต่างตอบแทน (Reciprocity)

ในด้านการค้าระหว่างประเทศนั้น ได้มีความพยายามที่จะสร้างองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าภายใต้การนำของสหรัฐ โดยหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้มีความพยายามร่าง กฎบัตรแห่งฮาวานา (the Havana Charter) เพื่อมุ่งประสงค์ทางการค้าระหว่างประเทศ โดยอาศัยหลักเสรีนิยมเป็นเกณฑ์ โดยมีได้คำนึงถึงประเทศกำลังพัฒนา กฎบัตรฮาวานาได้ถูกร่างขึ้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 1948 โดย 53 ประเทศ แต่กฎบัตรฮาวานาก็มิได้มีผลใช้บังคับ เนื่อง

จากสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในกฎบัตร แต่ในส่วนที่ 4 ของกฎบัตรได้กลายมาเป็นตราสารก่อตั้ง
GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)⁷ ดังนั้นข้อตกลง (GATT) จึงมีผลใช้
บังคับตั้งตั้งแต่ปี 1948 เป็นต้นมา หลักใหญ่ของ GATT คือหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity)
และหลักปฏิบัติอย่างชาติที่ีได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (The Most Favoured-Nation Principle)

หรือเรียกย่อ ๆ ว่า MFN หลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) หมายความว่าถ้าหากประเทศสหรัฐอเมริกา

ยกเว้นภาษีขาเข้าให้กับสินค้าบางอย่างของไทยที่ส่งไปขายในสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยก็ต้องยก
เว้นภาษีขาเข้าให้กับสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาขายในประเทศไทยด้วยใน

ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน⁸ หลักดังกล่าวทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างประเทศที่พัฒนา
แล้วกับประเทศกำลังพัฒนา เพราะประเทศที่พัฒนาแล้วสินค้าออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรซึ่งมี

ราคาถูกลง การใช้หลักต่างตอบแทนดังกล่าวทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบอย่างมาก การที่
ประเทศกำลังพัฒนาต้องยกเว้นภาษีขาเข้าให้กับสินค้าอุตสาหกรรมหนักซึ่งมีราคาแพง ทำให้

ประเทศกำลังพัฒนาขาดรายได้จากการจัดเก็บภาษี ซึ่งหากคิดเป็นจำนวนเงิน ก็เป็นจำนวนเงิน
ที่มากสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการเงินตราเพื่อเข้ามาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ส่วน

การได้รับยกเว้นภาษีสำหรับสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐมก็เป็นอัตราส่วนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับ
รายได้จากการจัดเก็บภาษีที่ต้องยกเว้นให้กับสินค้าอุตสาหกรรมหนักของประเทศพัฒนาแล้ว ดัง

จะเห็นแล้วว่าหลักการต่างตอบแทนนี้ไม่อาจจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาแข่งขันกับประเทศพัฒนา
แล้วได้เลยในตลาดโลก หากแต่จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีความด้อยอยู่แล้วในทาง

เศรษฐกิจกลับต้องเสียเปรียบมากยิ่งขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาไม่อาจพัฒนาอุตสาหกรรมภายใน

แล้ว (คง)
แล้ว (คง)
ปี 1948
ของให้ ให้
ของให้
ให้ การวัน
แล้ว (คง)
ท 1948
การออก
ที่มีช่วงที่รุ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷Milan Bulajic , Legal Aspects of a New International Economic Order, Nichols Publishing Company , New York , p.46

⁸สุรเกียรติ์ เสถียรไทย , สิทธิพิเศษในทางการค้าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแผนใหม่ระหว่างประเทศ : ปัญหาของหลักไม่ต่างตอบแทน, วารสารกฎหมาย, ปีที่ 10, ฉบับที่ 2 , ธันวาคม 2528 หน้า 159

ประเทศขึ้นมาให้ต่อสู้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้วได้ เพราะขาดเงินทุนจากการจัดเก็บภาษี
มาพัฒนาประเทศในจำนวนเงินที่มหาศาล นอกจากนั้นประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าโครงสร้าง
สภาพและปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถที่จะอำนวยความสะดวกให้ประเทศเหล่านั้น
ตอบแทนประเทศพัฒนาแล้วได้ โดยไม่กระทบกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

1.1.3 หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง

(The Most Favoured-Nation Treatment)

หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งเป็นหลักที่สำคัญอีกอันหนึ่งใน GATT ซึ่งหม่าย
ความว่า หากประเทศ ก. จะให้สิทธิพิเศษใดๆ ก็ตามแก่ประเทศ ข. ประเทศ ก. ต้องให้สิทธิ
พิเศษนั้นแก่ประเทศภาคีอื่นๆ ด้วยโดยอัตโนมัติและไม่มีเงื่อนไข เช่น สมมติว่าถ้าประเทศไทยต้อง
การยกเว้นภาษีศุลกากร (ภาษีขาเข้า) เกี่ยวกับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลให้ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประเทศไทยต้องยกเว้นภาษีนั่นๆ ให้แก่รถยนต์นั่งส่วนบุคคลของทุกประเทศที่เป็นภาคีของ GATT
ด้วย^๑ หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) นี้เองที่สร้างความไม่พอใจให้กับประเทศ
กำลังพัฒนาเพราะถือว่าเป็นหลักที่ก่อให้เกิดความเสียเปรียบในทางการค้าและเศรษฐกิจ^{๑๐} กล่าวคือ
ในหลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งนั้นถ้าประเทศกำลังพัฒนา ยกเว้นภาษีขาเข้าเกี่ยวกับ
สินค้าอย่างหนึ่งประเทศกำลังพัฒนาต้องยกเว้นให้กับทุกประเทศในสินค้าอย่างนั้น ปัญหาที่ตามมา
คือประเทศกำลังพัฒนาเสียรายได้ทางภาษีศุลกากร ประการที่สองประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบ
ดุลการค้ามากขึ้นและไม่ใช้กับประเทศเดียว แต่กับทุกประเทศที่มีอุตสาหกรรมหนักที่ส่งมากขายยัง
ประเทศกำลังพัฒนาถึงแม้ประเทศพัฒนาแล้วจะตอบแทนโดยยกเว้นภาษีให้ประเทศกำลังพัฒนาด้วย
เช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นที่คาดได้ว่าสินค้าที่ประเทศพัฒนาแล้วยกเว้นภาษีในนั้นเป็นสินค้าที่ราคาถูก

^๑สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, เรื่องเดิม, หน้า 61, "ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของ
GATT เมื่อปี ค.ศ. 1982"

^{๑๐}สุธาบดี สัตตบุษย์, กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บรรณกิจ, 2523

หรือเป็นสินค้าที่มีคู่แข่งมากหรือเป็นสินค้าที่ประเทศพัฒนาแล้วไม่มีความต้องการจากประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งโดยสรุปแล้วประเทศกำลังพัฒนาได้ประโยชน์เป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ต้องเสียไป¹¹ หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ที่ยังเหมาะสมสำหรับความสัมพันธ์ในทางการค้าของประเทศที่มีความเท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจ แต่หลักนี้ไม่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการค้าท่ามกลางประเทศที่มีความแตกต่างกันอย่างมากทางด้านเศรษฐกิจ

1.2 แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ดังเป็นที่เห็นโดยชัดแจ้งแล้วว่าระเบียบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม นั้นถูกก่อตั้งโดยประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งเป็นประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจรวมทั้งรูปแบบทางกฎหมายของการค้าระหว่างประเทศที่ถูกกำหนดขึ้นโดย GATT ได้ก่อให้เกิดความเสียหายและไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนา ในปี 1958 รายงานของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (the Haberler Report) ได้แสดงให้เห็นถึงแนวการเจริญเติบโตของสินค้าส่งออกในประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้พุ่งขึ้นสูงรวดเร็วเหมือนดังสินค้าส่งออกในประเทศพัฒนาแล้วทั้งยังแสดงให้เห็นด้วยว่ามาตรการกีดกันในทางการค้าโดยใช้กำแพงภาษีสำหรับสินค้านำเข้า และมาตรการกีดกันในทางการค้าอื่น ๆ ถูกกระทำและกำหนดโดยประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะมาตรการกีดกันสินค้าส่งออกที่มาจากประเทศกำลังพัฒนา¹² ในช่วงต้นปีของ ค.ศ. 1950 ประเทศกำลังพัฒนามีส่วนแบ่งจากการค้าในตลาดโลก 32 เปอร์เซ็นต์ แต่ในปี ค.ศ. 1972 ส่วนแบ่งในทางการค้าของประเทศกำลังพัฒนาลดลงเหลือเพียง 17 เปอร์เซ็นต์ถ้าไม่รวมสินค้าส่งออกที่เป็นพวกน้ำมันประเทศกำลังพัฒนาถือว่าร้อยละ

¹¹สุรเกียรติ์ เสถียรไทย , หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination)

และหลักการปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ที่ยัง (MFN) มีความหมายอย่างที่เขาใจจริงหรือ , วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 , พศ. 2526

¹²B. Gosovic , UNCTAD : Conflict and Compromise (Leiden : Sijthoff, 1971) , P.14

ประเทศจะมีส่วนแบ่งเพียง 10 เปอร์เซ็นต์ ของการค้าในตลาดโลก¹³ ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่า ระเบียบเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิมเป็นผลดีต่อประเทศที่พัฒนาแล้วในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนลงมากขึ้น จากปี 1952 ถึงปี 1972 ยอดรวมของรายได้จากผลผลิตของประเทศพัฒนาแล้วเพิ่มขึ้นสูงจาก 1,250 ร้อยล้านเหรียญสหรัฐ มาเป็น 3,070 ร้อยล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่ยอดรวมของผลผลิตที่มาจากประเทศกำลังพัฒนามีเพียง 520 ร้อยล้านเหรียญสหรัฐ เมื่อมาพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริงของประชากรก็จะพบว่ามีความขัดแย้งกันมากยิ่งขึ้น เมื่อรายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศพัฒนาแล้วเพิ่มขึ้นจาก 2,000 เหรียญสหรัฐต่อคนในปี 1952 มาเป็น 4,000 เหรียญสหรัฐในปี 1972 ขณะที่รายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นจาก 125 เหรียญสหรัฐในปี 1952 มาเป็น 300 เหรียญสหรัฐในปี 1972 และสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าระเบียบเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิมนั้นไม่อาจช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ หากแต่ทำให้ช่องว่างระหว่างความร่ำรวยและความยากจนมีมากขึ้น ในปี 1976 ประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมีประชากรเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลกบริโภครายได้ 2 ใน 3 ของรายได้ทั้งหมดของโลก ในทางตรงกันข้ามประเทศกำลังพัฒนายกเว้นประเทศจีนมีพลเมือง 50 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรโลกได้รับส่วนแบ่งรายได้เพียง 1 ใน 8 ของรายได้รวมของโลก¹⁴ ช่องว่างที่แผ่ขยายมากขึ้นระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจซึ่งมีมาแต่เดิม ความอ่อนแอของโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้แสดงออกให้เห็นโดยชัดแจ้ง ในขอบเขตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในการค้าระหว่างประเทศก็ดูได้จากความ

¹³M. Perez Guerrero , "Opportunity in the Present Crisis" , in K. Huq , Equality of Opportunity within and among Nations (New York / London : Praeger , 1977) p.28

¹⁴New Directions and New Structures for Trade and Development, Report by the Secretary-General of UNCTAD, to UNCTAD IV (New York : United Nations, 1977) , (UNCTAD IV Report) , P. 8

แตกต่างของสินค้าขั้นปฐมและสินค้าอุตสาหกรรม ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและในบทบาทของ
ของแหล่งเงินทุนที่ผ่านมาทางระบบการเงินและการคลังระหว่างประเทศ (international
monetary and financial system) ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งได้รับผลกระทบโดย
ตรงจากความอ่อนแอของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านต่อแนวความคิด
ดั้งเดิมทางเศรษฐกิจ และได้พยายามเรียกร้องให้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
โดยเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ

1.2.1 การคัดค้านของประเทศกำลังพัฒนาต่อแนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับระเบียบ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งประกอบด้วยรัฐจำนวนมากกว่า 120 ประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ของประเทศเหล่านี้ได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศเหล่านี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ มีฐานะยากจน มีการขยายตัวของประชากรอยู่ในเกณฑ์สูง ความสามารถทางเทคโนโลยีต่ำ การกระจายรายได้ไม่สม่ำเสมอมีความเหลื่อมล้ำทางด้าน การกระจายรายได้ เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การเกษตร และมีความเติบโตช้าทางด้านอุตสาหกรรม ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ได้พยายามรวมตัวกันขึ้น เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยใช้ชื่อภายใต้การร่วมกลุ่มต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่ม 77 ประเทศ (Group of 77)* ประเทศด้อยพัฒนา (the less developed countries) กลุ่มประเทศฝ่ายใต้ (The South) และกลุ่มประเทศโลกที่สาม (Third World) ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่พอใจในโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แต่เดิม ซึ่งทำให้ประเทศที่มั่นคงอยู่แล้วเจริญขึ้นไปเรื่อย ๆ ส่วนประเทศที่ยากจนหรือมีปัญหาทางเศรษฐกิจก็ประสบปัญหาหนักขึ้นไปอีกดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาจึงเสนอความคิดว่าระเบียบเศรษฐกิจนั้น ควรมีโครงสร้างใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา

*กลุ่ม 77 ประเทศ ได้รวมตัวกันในเดือนมีนาคม คศ. 1964 ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 120 ประเทศ แต่ยังคงใช้ชื่อเดิมอยู่ในฐานะเป็นกลุ่มผู้ก่อตั้ง

ตั้งจะ เห็นแล้วว่าระเบียบเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิมนั้นถูกก่อตั้งโดยประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมิได้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งแต่อย่างใด ภายหลังจากการปลดปล่อย อาณานิคมประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยเหล่านั้น ยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศเจ้าอาณานิคมเดิมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการดำเนินธุรกิจ เศรษฐกิจขั้นมูลฐานของประเทศเหล่านั้น ยังคงต้องพึ่งพาประเทศเจ้าอาณานิคมเดิม ไม่ว่าจะ เป็นเครื่องจักรกลเทคโนโลยี และสินค้า อุตสาหกรรมต่างๆ¹⁵ ยิ่งไปกว่านั้นประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายยังคงบทบาทเดิมของตนอย่างเต็มที่ใน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบของประเทศกำลังพัฒนา ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้คัดค้านต่อระเบียบเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิม โดยบรรดาประเทศกำลังพัฒนาจากเอเชีย แอฟริกา และ ลาตินอเมริกา ได้เข้าร่วมประชุมระดับรัฐมนตรีของกลุ่ม 77 ประเทศ (Ministerial Meeting of The Group of 77) ณ กรุงแอลเจียร์ ประเทศแอลจีเรีย วัตถุประสงค์ของการประชุม ก็เพื่อร่วมกันปรึกษาหารือจัดทำนโยบายและข้อเสนอแนะ สำหรับให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาใช้เป็น มูลฐานในการเจรจาคัดค้านประเทศพัฒนาแล้ว กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา 77 ประเทศ ได้พร้อมใจกันเสนอปฏิญญาร่วมรับรองการประชุมว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (the United Nations Conference on Trade and Development หรือ UNCTAD) ครั้งที่ 1 อันเป็นก้าวสำคัญของการนำไปสู่การจัดตั้งระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ หลังจากการประชุม UNCTAD ครั้งที่ 1 ประเทศกำลังพัฒนาหวังว่าฐานะทางเศรษฐกิจของตนจะดีขึ้นแต่แล้วประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องผิดหวัง เพราะ ประเทศพัฒนาแล้วพยายามบ่ายเบี่ยงไม่ปฏิบัติตามหลักและข้อเสนอแนะของที่ประชุม UNCTAD ผลที่

¹⁵ Brusick, U.N. Control of Restrictive Business Practices : A Decisive First Step, 17 Journal World Trade Law 337, 340 (1983)

* ประธานาธิบดีของแอลจีเรีย Boumedienne ซึ่งเป็นผู้แทนของประเทศกำลังพัฒนาได้กล่าวต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติว่า "ในความเห็นจริงแล้วประเทศจักรวรรดินิยมจะยอมรับในหลักการกำหนดใจตนเอง (self-determination) ของประชาชนก็ต่อเมื่อประเทศเหล่านั้นได้ยุติข่มขู่ขย้ำต่าวยุทธทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบของประเทศโลกที่สาม ซึ่งเป็นประเทศในอาณานิคมไปอย่างเต็มที่แล้ว"

เกิดขึ้นก็คือ ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาไม่ดีขึ้น อัตราความเจริญทางเศรษฐกิจลดต่ำลงเป็นลำดับ ในระยะหลังของการประชุม UNCTAD ประเทศกำลังพัฒนาเห็นแล้วว่า จะต้องมีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบที่ใช้ในสังคมระหว่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายยังคงคัดค้านต่อระเบียบเศรษฐกิจเดิมที่ไม่เป็นธรรม และเรียกร้องต่อระเบียบเศรษฐกิจใหม่ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและความต้องการทางเศรษฐกิจของคนต่อไป

1.2.2 ข้อเรียกร้องของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่อระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายประจักษ์ชัดแจ้งแล้วว่า กฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่เดิมนั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเพราะกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้อยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น เกิดขึ้นจากการก่อตั้งของประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่จึงเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งทำให้ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของกลุ่มประเทศทั้งสองในโลกแตกต่างกันมากขึ้นทุกที ประเทศกำลังพัฒนาจึงได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อให้มีบทบาทในการสร้างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎเกณฑ์ใหม่ที่จะใช้ในสังคมโลกต่อไป สถานที่ที่จะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นได้แสดงความคิดเห็นเจตนารมณ์ของตนให้ประเทศต่างๆ ได้รับรู้ ก็คือ องค์การระหว่างประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะสากลมีจำนวนสมาชิกเกือบทั่วโลกอย่าง องค์การสหประชาชาติ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้เรียกร้องให้ประเทศพัฒนาแล้วหันมาสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตน โดยให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในที่นี้จะพิจารณาถึงแนวความคิดหลักๆ ที่ประเทศกำลังพัฒนาได้เสนอเพื่อแก้ไขระเบียบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม

1.2.2.1 หลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามความเป็นจริง ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ในการที่ประเทศพัฒนาแล้วได้นำหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของรัฐในทางอำนาจอธิปไตย มาใช้กับความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากต่อ

ประเทศกำลังพัฒนา เพราะโดยสภาพความเป็นจริงแล้วประเทศกำลังพัฒนาไม่อาจมีความเสมอภาค และเท่าเทียมกันได้เลยกับประเทศพัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ความแตกต่างกันอย่างมากมายในทางเศรษฐกิจไม่สามารถทำให้ประเทศกำลังพัฒนา ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจได้ ประเทศกำลังพัฒนาเห็นแล้วว่าหลักความเสมอ ภาคและเท่าเทียมกันของรัฐไม่อาจนำมาใช้ได้เลยกับประเทศที่ไม่มีควมเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ในทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันต่อผู้ที่ไม่เท่าเทียมกันต้องถูกยกเลิก

เมื่อพิจารณาถึงประเทศกำลังพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ได้รับอิสรภาพภายหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศเหล่านี้ได้รับอิสรภาพเป็นรัฐอิสระซึ่งมีความสามารถในการปกครอง ตนเองแต่ถ้าหากพิจารณาโดยต้องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้ได้รับอิสรภาพในทางอธิปไตย จริง แต่ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประเทศเหล่านี้ยังคงถูกรอบงำโดยประเทศ จักรวรรดินิยมเดิม บริษัทข้ามชาติ (transnational corporations) ซึ่งเป็นบริษัทของ ประเทศพัฒนาแล้วยังคงมีอำนาจอย่างเต็มเปี่ยมในการควบคุมเศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ กำลังพัฒนา¹⁶บ่อยครั้งที่บริษัทข้ามชาติเหล่านี้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและผูกขาดทางด้านเทคโนโลยี และการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้บริษัทข้ามชาติควบคุมในด้านการค้าและการลงทุน ในประเทศกำลังพัฒนา แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง "ความไม่เป็นอิสระในทางเศรษฐกิจ" (economic dependence) ได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนในทวีแควะห์ของความสัมพันธ์ ของประเทศยากจนในโลกที่สาม ซึ่งส่วนใหญ่เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศและการลง ทุนของชาวต่างชาติ ประเทศเหล่านี้ถูกผันแปรได้ง่ายโดยระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศและได้รับ แรงกดดันจากรัฐบาลต่างชาติและบริษัทข้ามชาติทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้รัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนา จึงไม่อาจควบคุมหรือตัดสินใจในอนาคตทางเศรษฐกิจของตนได้ เพราะเศรษฐกิจของประเทศส่วน ใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมและการลงทุนของชาวต่างชาติ ภายหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน โดยกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน (OPEC หรือ the Organization of Petroleum

¹⁶Stanley, International Codes of Conduct for MNC's :
A Skeptical View of the Process, 30 Am. U.L. Rev. 973 (1981)

Exporting Countries) ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง
ในการควบคุมตลาดโลกและการกำหนดรูปแบบในทางการค้า การกำหนดใจตนเองในทางเศรษฐกิจ
การเมืองและวัฒนธรรม ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเห็นว่าหลักที่ควรจะใช้ในความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ สำหรับประเทศที่มีความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง คือ
หลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามความเป็นจริง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
กำลังพัฒนากับประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าเพื่อทดแทน
ความไม่เท่าเทียมกันในความเป็นจริง

1.2.2.2 หลักการทดแทนต่อความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและ
ประเทศพัฒนาแล้ว

ประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าหากจะทำให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างแท้
จริงในทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับสิทธิพิเศษและไม่ต่างตอบแทน
ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาเป็น
ประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้วในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้า
ถ่ายเทเทคโนโลยี การให้เงินอุดหนุน หรือในทางการค้า ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสังคม
โลกแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีความเสียเปรียบและด้อยโอกาสกว่าประเทศ
พัฒนาแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศที่บัญญัติถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของรัฐไม่สามารถ
ที่จะแก้ไขความเสียเปรียบของประเทศกำลังพัฒนาได้ ในเมื่อรัฐทุกรัฐมีความเท่าเทียมกันก็ไม่
ต้องมีการเลือกปฏิบัติและมีการต่างตอบแทนซึ่งหลักการทั้งสองนี้อยู่ในรูปของบทบัญญัติแห่งการปฏิบัติ
อย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง ซึ่งบทบัญญัตินี้ตั้งกล่าวอยู่ในข้อตกลง GATT ประเทศกำลังพัฒนา
จึงได้เสนอหลักการใหม่เพื่อทดแทนความไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริง โดยเสนอหลักสำคัญๆ
ซึ่งจะได้พิจารณาถัดต่อไป

ก. หลักไม่ต่างตอบแทน (Non reciprocity)

ประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าหลักที่จะตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและการพัฒนา
ของตนได้จะต้องเป็นหลักที่ตรงกันข้ามกับหลักต่างตอบแทนและหลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์
ยิ่ง ซึ่งเป็นหลักใหญ่ใน GATT ประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันต่อผู้ที่ไม่เท่า

เทียมกันต้องถูกยกเลิก เพราะไม่ช่วยให้ผู้ที่ยากจนกว่าให้มีฐานะดีขึ้น แต่ทว่าหลักที่ควรใช้คือการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน ประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าประเทศพัฒนาแล้วได้รับ จึงได้เกิดมีหลักไม่ต่างตอบแทน (non reciprocity) ขึ้น ซึ่งหมายความว่าถ้าหากประเทศพัฒนาแล้วยกเว้นภาษีขาเข้าเกี่ยวกับผลผลิตทางเกษตรกรรมจากประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้สินค้าของประเทศกำลังพัฒนาไปขายได้ในราคาถูกในตลาดของประเทศพัฒนาแล้ว ดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่จำเป็นต้องยกเว้นภาษีขาเข้าเป็นการตอบแทน ให้กับสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตมาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาได้ประสบความสำเร็จในปี 1965 เมื่อนำหลักไม่ต่างตอบแทนให้เป็นที่ยอมรับต่อภาคี GATT อย่างเป็นทางการ โดยเพิ่มส่วนที่ 4 ซึ่งเรียกว่าการค้าและการพัฒนา เข้าไปในข้อตกลง GATT นั้นเอง ตามมาตรา 36 (8) ที่อยู่ในส่วนที่ 4 "การค้าและการพัฒนา"¹⁷ บัญญัติว่า "ประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นภาคี ไม่ขอการตอบแทนในสิ่งที่ตนได้ให้ต่อประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นภาคี ในการเจรจาเกี่ยวกับการค้าเพื่อลดหรือยกเลิกภาษีศุลกากรหรืออุปสรรคในทางการค้าของประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นภาคีนั้น"¹⁸

ข. หลักการให้สิทธิพิเศษในทางการค้า (Preferential Trade Treatment)

แก่ประเทศกำลังพัฒนา

ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้เรียกร้องให้ประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษในทางการค้าแก่ตน เพื่อให้สินค้าขั้นปฐมและสินค้าทางเกษตรสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยที่ประชุมของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) ได้มีข้อมติสร้างหลักที่เรียกว่า ระบบสิทธิพิเศษทั่วไป (General System of Preferences หรือเรียกย่อๆ ว่า G.S.P.)* หลัก G.S.P. นี้ยอมรับให้ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาทำสัญญาตกลงกันให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรและการค้า โดยประเทศกำลังพัฒนาปลอดจากการต่างตอบแทนในระยะ เวลา

¹⁷John Jackson , Legal Problems of International Economic Relations , (St. Paul Minn : West Publishing , 1977)

¹⁸GATT Part IV "Trade and Development" , Article XXXVI (8)

*G.S.P. ได้เริ่มมีขึ้นใน UNCTAD I ซึ่งประชุมที่กรุงเจนีวา ในปี ค.ศ. 1964

5 ปี หรือ 10 ปี แล้วแต่กำหนดในสัญญา ต่อมาการเจรจาหลายฝ่ายทางการค้า (Multinational Trade Negotiation) หรือเรียกย่อๆ ว่า MTN ได้ออกข้อตกลงเกี่ยวกับสิทธิพิเศษดังกล่าวโดยให้ระยะเวลาของการปลอดข้อผูกพันนั้นขยายไปอย่างไม่มีกำหนด การวิวัฒนาการแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการให้สิทธิพิเศษนั้นเป็นตัวอย่างที่ดีแสดงให้เห็นว่านักกฎหมายระหว่างประเทศได้พยายามที่จะ เปลี่ยนหรือยุติความขัดแย้งทางการ เมืองและ เศรษฐกิจมาเป็นหลักกฎหมาย ซึ่งนับว่าจะสร้างความยุติธรรมความไม่เอนเอียงและความตกลงกันได้อย่างถูกต้อง ประเทศพัฒนาแล้วเห็นว่าระบบเศรษฐกิจที่ให้ความเป็นอิสระคล่องตัว ในการเคลื่อนไหวของสินค้าและการเงิน จะเป็นตัวทำให้สภาพเศรษฐกิจของแต่ละประเทศนั้นดีขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งโลกค่อยๆ เจริญตามไปด้วย ส่วนประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ที่ไม่เท่าเทียมกันนั้นไม่ช่วยให้ทุกคนมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นไปได้จริง หลักและแนวความคิดดังกล่าวสร้างช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้วให้กว้างขึ้น และยังเป็นการรักษาความเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศที่มีอำนาจอยู่แล้วไว้คงอยู่ตลอดไป ประเทศกำลังพัฒนาจึงเห็นว่า การให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวอย่างเดิมนั้น จะไม่ช่วยในเกิดการกินคืออยู่ได้อย่างทั่วถึง หากแต่ความตกลงยกเว้นข้อบังคับ การให้สิทธิพิเศษ ซึ่งแม้จะเป็นอุปสรรคแต่ก็นำไปสู่ความเจริญทางเศรษฐกิจโดยทั่วกันได้ในอนาคต¹⁹

ค. หลักการเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

หลักการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาเรียกร้องให้นำมาใช้แทนหลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งและหลักต่างตอบแทน เพราะหลักการเลือกปฏิบัตินี้เป็นหลักที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับสิทธิพิเศษที่ดีกว่าประเทศพัฒนาแล้ว รวมทั้งไม่ต้องต่างตอบแทนแก่ประเทศพัฒนาแล้วอีกด้วย เช่น หากประเทศกำลังพัฒนาได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าอย่างใดอย่างหนึ่งจากประเทศพัฒนาแล้วในสินค้าขั้นปฐมหรือสินค้าเกษตร ประเทศกำลังพัฒนาก็ไม่จำเป็นต้องให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศพัฒนาแล้วในสินค้าต่าง ๆ ที่ส่งมาจาก

¹⁹สุรเกียรติ์ เสถียรไทย , อ้างแล้ว, หน้า 56.

ประเทศพัฒนาแล้ว เป็นการที่ประเทศกำลังพัฒนาได้รับการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดีกว่าโดยไม่ต้องต่างตอบแทนแก่ประเทศพัฒนาแล้ว หรือการที่ประเทศกำลังพัฒนาก่อเว้นภาษีขาเข้าให้กับประเทศพัฒนาแล้วประเทศใดประเทศหนึ่งสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่จำเป็นต้องยกเว้นภาษีขาเข้าในสินค้านั้นให้กับประเทศอื่นๆ ที่เป็นภาคีทั้งหมดของ GATT เป็นต้น หลักการเลือกปฏิบัตินี้ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่จำเป็นจะต้องใช้หลักการต่างตอบแทน หรือหลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งในความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศพัฒนาแล้ว

2. หลักปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในข้อคิดว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ

นับตั้งแต่กลางปีค.ศ. 1960 เป็นต้นมาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจได้แสดงให้เห็นชัดเจนขึ้น ทำให้แนวความคิดที่ว่าระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมมีโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมและก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจแผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาผู้แทนทั้งหลายของประเทศกำลังพัฒนาเรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิมโดยให้มีระเบียบเศรษฐกิจใหม่ที่มีหลักพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศแนวใหม่ (new international law) ประเทศกำลังพัฒนาเลือกที่จะใช้สหประชาชาติเป็นสถานที่ที่จะแสดงออกถึงความต้องการในระเบียบเศรษฐกิจใหม่²⁰ เนื่องจากประการแรกในสหประชาชาติมีที่ประชุมที่ประเทศเหล่านี้สามารถแสดงออก ซึ่งความไม่พอใจในระเบียบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมให้ประชาคมโลกได้รับรู้ ประการที่สองรัฐที่เกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมากได้เข้ามาเป็นสมาชิกสหประชาชาติรัฐเหล่านี้มีเสียงข้างมากในหลาย ๆ องค์กรของสหประชาชาติด้วยเหตุนี้บ่อยครั้งที่ประเทศกำลังพัฒนาสามารถควบคุมระเบียบวาระการประชุมและการลงคะแนนเสียงได้ในหลายๆ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศรวมทั้งสมัชชาใหญ่ และการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้า

²³Joyner , opcit, p. 21.

"ความพยายามได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนโดยประเทศที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ในการที่จะแก้ไขรูปแบบของกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเสมอภาคตามความเป็นจริง กลุ่ม

และการพัฒนา (UNCTAD)²¹ ประการที่สามประเทศกำลังพัฒนาเชื่อว่าองค์การสหประชาชาติ เป็นองค์กรที่จะช่วยให้ความพยายามของพวกเขาบรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในขณะที่มีการรณรงค์ให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีมาแต่เดิมและ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาได้ใช้สมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ในการออกข้อมติเพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ของพวกเขาในทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่นข้อมติที่ 1514 ว่าด้วยการให้อิสระแก่ประชาชนและประเทศในอาณานิคม²² ข้อมติที่ 1710 การ ประกาศศวรรตแห่งการพัฒนาสหประชาชาติ²³ ข้อมติที่ 1803 ว่าด้วยหลักอำนาจอธิปไตย ดาวารเหนือทรัพยากรธรรมชาติ²⁴ รวมทั้งข้อมติที่ 1995 ซึ่งเป็นข้อมติที่ทำให้เกิดการก่อตั้ง UNCTAD ให้มีฐานะเป็นองค์กรถาวรของสหประชาชาติ²⁵ และการกำหนดโดยภาคีในข้อตกลง

(ต่อ) 77 ประเทศ (the Group of 77 States) ประารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการสร้าง บรรทัดฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศและวิธีการที่จะทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในส่วน แบ่งที่เป็นธรรมในทางการเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศเหล่านี้เลือกที่จะ แสดงออกแนวความคิดของตนผ่านทางระบบสหประชาชาติ โดยเฉพาะที่ประชุมสมัชชาใหญ่"

²¹McWhinney , The World Court and the Contemporary Law Making Process 132 (1979).

²² Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, G.A. Res. 1514 , U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 66, U.N. Doc. A/4684 (1960).

²³ Declaration of a United Nations Development Decade, G.A. Res. 1710, 16 U.N. GAOR Supp. (No. 17) at 17, U.N. Doc. A/5100 (1961)

²⁴Resolution on Permanent Sovereignty over Natural Resources, G.A. Res. 1803, 17 U.N. GAOR Supp. (No. 17) at 15, U.N. Doc A/5217 (1962)

²⁵The decision to establish UNCTAD as a permanent organ of the

ทั่วไปว่าด้วยอัตราภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) ให้มีการแก้ไขข้อตกลงใน GATT โดยให้ใช้หลักการไม่ต่างตอบแทน (non-reciprocal) และการให้สิทธิพิเศษในทางการค้า (trade preferences) แก่ประเทศกำลังพัฒนา²⁶ แม้ว่าความพยายามของประเทศกำลังพัฒนาในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางกฎหมายที่มีมาแต่เดิมจะไม่ค่อยเป็นผล เนื่องจากไม่ได้รับการร่วมมือจากประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งเป็นฝ่ายที่จะสูญเสียผลประโยชน์และอำนาจหากมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบเศรษฐกิจ ในช่วงต้นปี 1970 ประเทศกำลังพัฒนาได้พยายามอีกครั้งหนึ่งที่จะสร้างกฎหมายระหว่างประเทศแนวใหม่สำหรับการพัฒนา จนกระทั่งในปี 1974 ประเทศกำลังพัฒนาได้ประกาศให้มีการกำหนดระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (a New International Economic Order) Johnson ได้ชี้ให้เห็นถึงเหตุใหญ่ๆ 4 ประการที่ทำให้เกิดการประกาศระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศในปี 1974 คือ การผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างขั้วมหาอำนาจในทางการเมือง สงครามระหว่างอิสราเอลกับชาติอาหรับที่ก่อให้เกิดการคว่ำบาตรทางน้ำมัน การขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศ OPEC และแรงกดดันที่ได้รับจากที่ประชุม UNCTAD²⁷

หลักพื้นฐานที่ประเทศกำลังพัฒนากำหนดลงในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ ได้ถูกแสดงออกมาในรูปของข้อมติสมัชชาใหญ่ที่สำคัญได้แก่ ข้อมติว่าด้วยการก่อตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ²⁸ ข้อมติว่าด้วยโครงการดำเนินการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่

(ต่อ) General Assembly was set out in G.A. Res. 1995, 19 U.N. GAOR Supp. (No. 15) at 1, U.N. Doc. A/5815 (1964)

²⁶Protocol Amending the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), 1965, 572 U.N.T.S. 320

²⁷ Johnson, The New International Economic Order, 1983 Y.B. World Aff. 212 (1983):

²⁸ NIEO Declaration, opcit, p. 47.

ระหว่างประเทศ²⁹ และกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐ³⁰ ต่อไปจะได้พิจารณาถึงหลักการที่ปรากฏอยู่ในข้อมติสมัชชาใหญ่ว่าด้วยระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ ที่ประเทศกำลังพัฒนาเรียกร้องให้มีขึ้นเพื่อลดช่องว่างระหว่างประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา

2.1 หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ

(Permanent Sovereignty Over Natural Resources)

หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหลักที่สำคัญอันหนึ่งที่ถูกกำหนดลงในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ หลักนี้ได้ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นเวลากว่าหลายสิบปีมาแล้วโดยนับตั้งแต่มีการปลดปล่อยประเทศในอาณานิคม รัฐที่ได้รับการปลดปล่อยเหล่านั้นตระหนักถึงความไม่ถูกต้องในทางกฎหมายอันเนื่องจากการให้สัมปทานแก่ชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศของตนที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ช่วงที่ยังเป็นอาณานิคม ซึ่งบริษัทที่เข้ามาลงทุนนั้นส่วนใหญ่จะเป็นของชนชาติประเทศที่เป็นเจ้าของอาณานิคม ดังนั้นข้อตกลงต่างๆ ที่ทำไว้ระหว่างรัฐเจ้าของประเทศกับบริษัทชาวต่างชาติที่เข้าไปลงทุน ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่รัฐเจ้าของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการลงทุนและแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาตินี้ได้ถูกกำหนดและอ้างถึงหลายครั้งในข้อมติสมัชชาใหญ่ และท้ายที่สุดก็ได้ถูกนำมาอ้างอีกครั้งในกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาแล้วหลักนี้มีความสำคัญมากเพราะ เป็นหลักที่เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การเรียกร้องเพื่อแก้ไขข้อตกลงทางกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมภายใต้การลงทุนของต่างชาติที่เข้ามาใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนของตน

²⁹ Programme of Action, opcit, p. 47.

³⁰ Charter of Economic Rights and Duties of States, opcit,

2.1.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับหลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ

หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักที่พัฒนามาจากหลักการกำหนดวิถีทางของตนเอง (self - determination) และหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ (sovereignty of a state) อันเป็นอำนาจอธิปไตยที่เด็ดขาดของรัฐที่จะกระทำการใดๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมภายในดินแดนของตน โดยจะต้องไม่เป็นการแทรกแซงกิจการหรือสิทธิของรัฐอื่น และไม่เป็นการต้องห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศ³¹ ส่วนหลักการกำหนดวิถีทางของตนเอง เป็นหลักที่สนับสนุนให้ประชาชนหรือรัฐมีสิทธิในการที่จะเลือกกำหนด ระเบียบ หรือวิถีทาง ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของตน จากการที่หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติสืบเนื่องจากหลักการสองหลักดังกล่าว จึงก่อให้เกิดสิทธิของรัฐในการที่จะ กำหนดวิถีทางของตนเอง และสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์ในทรัพย์สินหรือทรัพยากรธรรมชาติ ภายในดินแดนของตน หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาตินี้ได้ถูกรับรองเป็น ครั้งแรกด้วยข้อมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 626 (VII) ลงวันที่ 21 ธันวาคม 1952 ซึ่งได้กำหนดถึงสิทธิของประชาชนในการใช้และแสวงหาประโยชน์จากความสมบูรณ์มั่งคั่งใน ทรัพยากรธรรมชาติของตน อันเป็นสิทธิอธิปไตยที่ติดตัวของประชาชน จากนั้นหลักการนี้ได้ ปรากฏอีกครั้งในวรรคที่สามของมาตราแรกของกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Human Rights Covenants) ออกโดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในเดือนมกราคม 1955 ซึ่งกำหนด ให้ประชาชนมีสิทธิในการกำหนดวิถีทางของตนเองอันรวมถึงอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือความมั่งคั่ง สมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติของตน สิทธิดังกล่าวจะไม่ถูกริดรอนลงไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ข้อความ ดังกล่าวได้ถูกนำมาอ้างอิงอีกครั้งโดยคณะกรรมการที่ 3 ของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ "สิทธิ" ดังกล่าวถูกกำหนดลงในมาตราแรกของกติกาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the UN. Covenants on Human Rights) ซึ่งระบุว่าประชาชนมีสิทธิอย่างเสรีในทรัพยากรธรรมชาติ ของตน โดยปราศจากการครอบงำทางด้านเศรษฐกิจ ใช้หลักการของผลประโยชน์ร่วมกัน

³¹Paul Sieghart, The International Law of Human Rights. 2nd. edition, oxford : Clarendon Press, 1983 , p. 11.

และไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ประชาชนจะไม่ถูกริครอบสิทธิ์ที่มีอยู่ หลังจากนั้นหลักการดังกล่าวได้ถูกอ้างและยืนยันซ้ำหลายครั้งในข้อมติสมัชชาใหญ่ เช่น ข้อมติที่ 1314 (XIII) ลงวันที่ 12 ธันวาคม 1958 ข้อมติที่ 1515 (XV) ลงวันที่ 15 ธันวาคม 1960 และข้อมติที่ 1803 (XVII) เป็นต้น ข้อมติเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ยืนยันในสิทธิอธิปไตยของทุกรัฐในการใช้กำหนดแบ่งปัน ทรัพยากรธรรมชาติของตน และไม่รับรองสิทธิของคนต่างด้าวในอันที่จะใช้สิทธิอย่างเสรีเพื่อแบ่งสรรปันส่วนในทรัพยากรธรรมชาติของรัฐนั้นๆ³²

2.1.2 การโอนเป็นของรัฐ (Nationalization)

หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาตินั้นก่อให้เกิดสิทธิในการโอนทรัพย์สินของคนต่างด้าวที่เข้ามาลงทุนแสวงหาประโยชน์ในดินแดนของรัฐมาเป็นของรัฐรวมทั้งสิทธิในการแก้ไขจัดการข้อตกลงที่เกี่ยวกับการลงทุนของชาวต่างชาติ ในเรื่องการโอนมาเป็นของรัฐนั้นได้เริ่มมีขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณซึ่งเป็นการโอนทรัพย์สินของเอกชนเป็นของรัฐในรูปของการริบทรัพย์สิน (confiscation) และการริบทรัพย์สินในสมัยกรีกอาจใช้บังคับกับทรัพย์สินของคนต่างด้าวในกรณีที่ดินต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในกรุงเอเธนส์แล้วถูกเนรเทศ ทรัพย์สินทั้งหมดก็จะถูกริบให้ตกเป็นของกรุงเอเธนส์ นอกจากการโอนเป็นของรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษแล้วยังมีกรณีที่มีรัฐกระทำการโอนเป็นของรัฐเพื่อประโยชน์ร่วมกันของประชาชน ซึ่งการโอนเป็นของรัฐในกรณีนี้เริ่มมีการปฏิบัติกันในสมัยกลาง ซึ่งทรัพย์สินที่รัฐจะทำการโอนนี้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินของคนต่างด้าวด้วย จากแนวปฏิบัติในการโอนทรัพย์สินของคนต่างด้าวมาเป็นของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะนี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการโอนเป็นของรัฐที่มีการปฏิบัติกันมา ในปัจจุบันการโอนเป็นของรัฐเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นของคนชาติหรือคนต่างด้าวก็ตาม และการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลใดนั้นกฎหมายระหว่าง

³²Kamal Hossain, Permanent Sovereignty over Natural Resources : Legal Aspects of the New International Economic Order, Nichols Publishing Company, New York (1980).

ประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายฉบับได้ให้การรับรองไว้ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)³³ พิธีสารฉบับแรกของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ³⁴ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกา³⁵ เป็นต้น ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนของยุโรปและอเมริกานอกจากการรับรองถือกรรมสิทธิ์แล้วยังมีข้อกำหนดเพิ่มเติมจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินของบุคคลใดได้เพื่อประโยชน์สาธารณะไว้อย่างชัดเจน โดยตามอนุสัญญาของอเมริกากำหนดว่าการริบทรัพย์สินนั้นจะต้องกระทำไปภายใต้กฎหมายโดยจะต้องมีการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรม (just compensation) ส่วนอนุสัญญาของยุโรปกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องทำไปภายใต้กฎหมาย และสอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไป (general principles of law) ดังนั้นตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศนอกจากในเรื่องการใช้อธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐในการทำกิจกรรมใดซึ่งไม่ขัดแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศในดินแดนของตนแล้ว ตามหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนก็มีหลักกฎหมายให้อำนาจรัฐในการโอนเป็นของรัฐในทรัพย์สินของชนชาติหรือคนต่างด้าว ถ้าการโอนเป็นของรัฐนี้กระทำไปเพื่อสาธารณประโยชน์และมีการจ่ายค่าชดเชย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองดินแดนต่างๆ ที่เคยเป็นเมืองขึ้นได้รับเอกราชทางการเมืองแล้วได้พยายามที่จะเป็นเอกราชทางเศรษฐกิจในการที่จะสามารถดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่ถูกขัดขวางจากคนต่างด้าวที่เข้าไปลงทุนในประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากจนสามารถครอบงำเศรษฐกิจบางส่วนของประเทศได้ ในบรรดาระัฐเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยที่เศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติเพียงอย่างเดียวหรือเพียงไม่กี่อย่าง ทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทในอุตสาหกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ ซึ่งในบางครั้งก็จำเป็นต้องโอนกิจการของเอกชนไม่ว่าคนของชาติหรือของคนต่างด้าวที่เข้ามาลงทุนมา

³³U.N. Doc 1/777 (1948)

³⁴213 United Nation Treaty Series 221

³⁵International Legal Materials, vol. IX, no. 1, January 1970, p. 101

เป็นของรัฐ³⁶ เช่น กิจการขุดเจาะน้ำมัน กิจการทำเหมืองแร่ กิจการธนาคาร กิจการประกันภัย วลา โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะทำให้รัฐได้ประโยชน์จากการโอนเป็นของรัฐ มากกว่าที่ได้รับจากค่าสัมปทานหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ จากบริษัทของคนต่างด้าว การรับรองสิทธิของประชาชนในการใช้และแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้ปรากฏออกมา ในรูปของข้อมติในปี 1952 ซึ่งถูกเสนอโดยผู้แทนจากประเทศอูรุกวัยในการที่จะเคารพซึ่งสิทธิของรัฐ ในการโอนทรัพยากรธรรมชาติในรัฐนั้นมาเป็นของรัฐ จากข้อมติปี 1952 ได้พัฒนาต่อมาเป็นข้อมติว่าด้วยหลักอำนาจอธิปไตยโดยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งรับรองสิทธิในการโอนทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นของรัฐโดยอาศัยหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ และโต้แย้งแนวความคิดที่ว่า การโอนเป็นของรัฐ ไม่สามารถจะนำมาใช้ในรูปแบบของกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศได้ ในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศก็ได้มีการอ้างถึงหลักอำนาจอธิปไตยโดยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการยอมรับสิทธิของรัฐในการโอนมาเป็นของรัฐโดยในกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐได้วางแนวทางพื้นฐานสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการสร้างขอบเขตทางกฎหมายใหม่สำหรับทรัพยากรธรรมชาติของตน ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงรูปแบบของการให้สัมปทานให้เป็นธรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น ภายใต้รูปแบบของการให้สัมปทานแบบดั้งเดิมนั้นรัฐได้รับเพียงค่าตอบแทนจากการให้สัมปทานหรือได้รับเงินจากการจัดเก็บภาษีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่กรรมสิทธิ์ในทรัพยากรธรรมชาติแร่ธาตุต่างๆตกอยู่กับนักลงทุนชาวต่างชาติเพราะเป็นผู้ควบคุมการค้าเนินกิจการ ดังนั้นการตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการขยายการสำรวจ การพัฒนา การกำหนดราคา รวมทั้งการแบ่งที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิต จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ได้รับสัมปทานทั้งสิ้น ดังนั้นรูปแบบใหม่ของการให้สัมปทานที่กำหนดในกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐได้กำหนดให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับค่าตอบแทนจากการให้สัมปทานชาวต่างชาติมากขึ้นกว่าเดิม และกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรธรรมชาติยังคงเป็นของรัฐเจ้าของประเทศรวมทั้งความสามารถของประเทศกำลังพัฒนาในการควบคุมการค้าเนินกิจการ

³⁶สุธาบดี สัตตบุศย์, การโอนเป็นของชาติ The Nationalization วารสารกฎหมาย , ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 , มิถุนายน 2525, หน้า 85

2.1.3 ความรับผิดชอบของรัฐต่อการโอนทรัพย์สินคนต่างด้าวมาเป็นของรัฐ

ในเรื่องการโอนมาเป็นของรัฐนั้น ค่าชดเชยเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ทำให้การโอนเป็นของรัฐมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศเมื่อรัฐได้กระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งรัฐจะต้องรับผิดชอบ เช่น การโอนทรัพย์สินหรือกิจการของคนต่างด้าวมาเป็นของรัฐ รัฐอาจจะแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนโดยการทดแทน (reparation) โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น การจ่ายค่าชดเชย (compensation) สำหรับค่าเสียหายนั้น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยไว้ในคดี Chorzow Factory 1928 ว่า เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องการกระทำละเมิดข้อผูกพันที่มีอยู่ตามกฎหมายทำให้มีหน้าที่ต้องมีการจ่ายค่าชดเชยในรูปแบบที่พอเพียง หลักการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของความคิดในเรื่องการกระทำที่ผิดกฎหมาย (illegal act) หลักการนี้ได้รับการยืนยันในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ กล่าวคือ ค่าชดเชยนี้จะต้องลบล้างผลของการกระทำที่ผิดกฎหมายให้หมดสิ้นไปให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และทำให้สถานะของทั้งสองฝ่ายกลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนกับการกระทำอันผิดกฎหมายนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเลย³⁷

ในปัจจุบันการโอนเป็นของรัฐเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรมของรัฐที่จะทำได้ ค่าชดเชยที่รัฐจะต้องจ่ายให้แก่คนต่างด้าวเมื่อทำการโอนเป็นของรัฐจึงมิใช่ค่าชดเชยในการกระทำผิดกฎหมายตามแนวความคิดเดิมแต่เป็นค่าชดเชยสำหรับในความเสียหายในบางส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นกับคนต่างด้าวเท่านั้น กฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจก็ได้กำหนดถึงหน้าที่ในการจ่ายค่าชดเชย โดยในกรณีการโอนเป็นของรัฐ การเวนคืน หรือการโอนทรัพย์สินของคนต่างด้าวมาเป็นของรัฐ รัฐจะต้องจ่ายค่าชดเชยที่เหมาะสม

³⁷กมลมิตร วุฒิจำนงค์ , ลักษณะและขอบเขตของค่าทดแทนสำหรับการละเมิดข้อผูกพันที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ , เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการฐานกฎหมายระหว่างประเทศ II , บัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2529

โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อม การกระทำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งในเรื่องค่าชดเชยก็ให้มีการระงับข้อโต้แย้งโดยให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐที่ทำการโอนนั้น ก่อนหน้าที่จะมีระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ แต่เดิมการจ่ายค่าชดเชยในกรณีการโอนมาเป็นของรัฐ นั้นยึดหลักตามคำประกาศปี 1962 (the Declaration of 1962) ซึ่งกำหนดว่าในกรณีที่มีการโต้แย้งเกี่ยวกับค่าชดเชย การระงับข้อพิพาทให้กระทำโดยผ่านทางอนุญาโตตุลาการตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกันหรือให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลระหว่างประเทศ ตามบทบัญญัติของคำประกาศปี 1962 ได้กำหนดให้การจ่ายค่าชดเชยเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งถูกกำหนดโดยประเทศที่พัฒนาแล้ว นั้นย่อหมายความว่าหากมีการโอนเป็นของรัฐ ค่าชดเชยจะต้องเพียงพอและครอบคลุมความเสียหายของคนต่างด้าวทั้งหมด นอกจากนี้รัฐยังต้องจ่ายค่าชดเชยในทันทีอีกด้วย แต่ในกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐได้กำหนดให้การจ่ายค่าชดเชยอยู่ในดุลพินิจของรัฐผู้ทำการโอน และในกรณีที่มีปัญหาเรื่องค่าชดเชยก็ให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐที่ทำการโอนนั้นซึ่งก็เป็นแนวความคิดเห็นของประเทศกำลังพัฒนา ในระยะหลังเมื่อหลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติได้รับรองในสิทธิการโอนเป็นของรัฐซึ่งเป็นไปตามหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ นั้นยอมทำให้รัฐเกิดสิทธิโดยชอบธรรมในการโอนเป็นของรัฐ ดังนั้นค่าเสียหายที่รัฐต้องจ่ายจึงไม่ใช่ค่าเสียหายอันเกิดจากการทำลายละเมิดอันอาจเรียกร้องได้ตามกฎหมายซึ่งในกรณีละเมิดนั้นจะต้องจ่ายค่าเสียหายเต็มจำนวน แต่ในกรณีการโอนเป็นของรัฐ ค่าเสียหายฐานละเมิดไม่อาจเป็นพื้นฐานของการจ่ายค่าชดเชยได้ รัฐมีหน้าที่จ่ายค่าชดเชยเท่าที่เห็นว่าไม่เป็นไปตามหลักความยุติธรรมเท่านั้น³⁸

2.1.4 สิทธิในการปฏิเสธหรือแก้ไขปรับปรุงข้อตกลงที่ไม่เป็นไปตามหลักอำนาจอธิปไตยถาวร

³⁸E. Jimenez de Arechaga, 'Application of the Rules of State Responsibility to the Nationalization of Foreign-owned Property' American Society of International Law, Proceedings (1963), p.126

หลักอำนาจอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดสิทธิในการปฏิเสธหรือแก้ไข ข้อตกลงที่เกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์ในแร่ธาตุและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ถ้ารัฐเจ้าของ (the host state) สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักอำนาจ อธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากหลักอำนาจอธิปไตยถาวรมีลักษณะ เป็นกฎหมายบังคับ เค็ดขาด (jus cogens) เป็นกฎเกณฑ์ของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (a rule of customary international law) ดังนั้น ถ้าสนธิสัญญาหรือข้อตกลงขัดกับหลักดังกล่าว สนธิสัญญาหรือข้อตกลงนั้นมีผลเป็นโมฆะ³⁹ สิทธิในการปฏิเสธหรือแก้ไขข้อตกลงนั้นจะกระทำได้ ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของการพัฒนาและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน ในรัฐ ในบางครั้งกฎเกณฑ์ดังกล่าวก็เป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นได้ว่า ข้อตกลงใดเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ในการพัฒนาและความกินดีอยู่ดีของประชาชนหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามความเสีย เปรียบในเรื่องของผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาอาจเห็นได้แจ้งชัดดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น รัฐซึ่งค้นพบน้ำมันใหม่ๆ ตัวแทนของรัฐบาลในขณะนั้นได้ตกลงให้สัมปทานแก่ชาวต่างชาติ โดยไม่ ถูกต้องตามกฎหมายหรือตกลงขายน้ำมันให้ต่างประเทศในราคาบาร์เรลละ 10 ดอลลาร์สหรัฐใน ขณะที่ราคาน้ำมันในขณะนั้นราคาอยู่ที่บาร์เรลละ 30 ดอลลาร์สหรัฐ จะโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือ โดยทุจริตก็ตามแต่ข้อตกลงที่ได้กระทำขึ้นนั้นถือว่าเป็นโมฆะที่สามารถลบล้างได้

2.2 หลักหน้าที่ของรัฐในความร่วมมือซึ่งกันและกันในการพัฒนาเศรษฐกิจ

(The Duty of States to co-operate for economic development)

ในกฎบัตรสหประชาชาติได้กำหนดหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจไว้ใน มาตรา 55 และมาตรา 56 โดยมาตรา 55 บัญญัติว่า "..... ด้วยทัศนคติที่จะ สถาปนาภาวะการณ์แห่งเสถียรภาพและสวัสดิภาพ ซึ่งจำเป็นสำหรับความสัมพันธ์โดยสันติ และโดยฉันทมิตรระหว่างนานาชาติ โดยการเคารพต่อหลักความเท่าเทียมกัน และการกำหนด ใจตนเองของประชาชน เป็นมูลฐานของสหประชาชาติในการส่งเสริม

³⁹Brownlie , Principles of International Law , p.500

ก. มาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น การมีงานทำโดยทั่วถึง และภาวะการแห่งความก้าวหน้า และพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม

มาตรา 56 บัญญัติว่า "สมาชิกทั้งปวงให้คำมั่นว่า จะดำเนินการร่วมกันและแยกกันในการร่วมมือกับองค์การ เพื่อให้บรรลุผลแห่งความมุ่งมั่นที่กำหนดไว้ในมาตรา 55"

เช่นเดียวกับในคำประกาศเกี่ยวกับการก่อตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (ข้อมติที่ 3202 S-VI) และกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจ (ข้อมติที่ 3281 XXIX) ได้ระบุถึงหน้าที่ของรัฐในการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันไว้ โดยในมาตรา 17 ของกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐ กำหนดให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้นเป็นการร่วมมือกันในด้านวัตถุประสงค์และหน้าที่ของรัฐ รัฐทุกรัฐต้องให้ความร่วมมือกันโดยเร่งเร้าให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อวางเงื่อนไขในการสนับสนุนตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเคารพต่อหลักความเสมอภาคและหลักอธิปไตยของรัฐ

ประเทศกำลังพัฒนาได้ขยายความร่วมมือซึ่งกันและกันโดยการทำสนธิสัญญาสองฝ่ายทำการร่วมมือกันในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเอง โดยให้การสนับสนุนหลักอำนาจอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีหน่วยงานเพื่อเป็นสื่อกลางในความร่วมมือกันทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การค้า การคมนาคมขนส่ง และการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ความร่วมมือเพื่อให้อำนาจต่อรองกับประเทศที่พัฒนาแล้วในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งยังเป็นการขยายการค้าระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเองและการรวมกลุ่มกันนี้ประเทศกำลังพัฒนาเชื่อว่าจะเป็นตัวเร่งให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจของตนดีขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาได้มีการรวมกลุ่มกันในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค โดยใช้ชื่อต่างๆกัน เช่น กลุ่มการค้าเสรีลาตินอเมริกา (the Latin American Free Trade Association) กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง (the Central American Common Market) กลุ่มประชาคมอัฟริกาตะวันออก (the East African Community) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (the Association of South-

East Asian Nations) และกลุ่มตลาดร่วมอาหรับ (the Arab Common Market) เป็นต้น การรวมตัวของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาบางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหาและยากที่จะปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันได้ ดังนั้น จึงมีบางกลุ่มที่การรวมตัวกันไม่ประสบผลสำเร็จเช่น The East African Community ประสบความล้มเหลวในการรวมตัวกันเนื่องจากประสบปัญหาทางด้านผลประโยชน์ ในทางตรงกันข้ามการรวมตัวของกลุ่ม ASEAN และ Andean Group ทำให้การค้าภายใต้การรวมกลุ่มขยายเพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าส่วนแบ่งทางการค้าเดิมที่มีอยู่ในตลาดโลก นอกจากการรวมกลุ่มกันในทางการค้าแล้ว ประเทศกำลังพัฒนายังมีวัตถุประสงค์ในการขยายการค้าระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเอง โดยใช้ระบบการให้สิทธิพิเศษในทางการค้า (Preferential Trade Systems) เป็นเครื่องสนับสนุนให้มีการขยายการค้าระหว่างกัน เริ่มแรกจากในปี 1971 เมื่อ 169 ประเทศ จาก 4 ทวีป ได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการลดหย่อนภาษีให้สินค้าบางประเภทที่มาจากประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเอง ต่อมาได้มีการจัดทำข้อตกลงขึ้นซึ่งใช้ชื่อว่าข้อตกลงกรุงเทพ (the Bangkok Agreement) ในปี 1975 โดย 7 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการเศรษฐกิจสหประชาชาติ (the United Nations Economic Commission) อันได้แก่ บังคลาเทศ อินเดีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฟิลิปปินส์ เกาหลี ศรีลังกา และประเทศไทย เพื่อความร่วมมือของกลุ่มประเทศในเอเชียและตะวันออกไกล ในอันที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างกันโดยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าในสินค้าที่ส่งมาจากประเทศที่ทำความตกลงกัน

ความร่วมมือทางด้านการเงินและการคลังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาได้ใช้มาตรการทางการเงินเพื่อการสนับสนุนความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ ในขอบเขตกว้างๆ สองประการ คือ ประการแรกเป็นการกำหนดการจัดการชำระเงินใช้รูปแบบของสถาบันเพื่อการชำระ สหภาพ และศูนย์กลางการเรียกเก็บ ประการที่สองก่อตั้งสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาหลายฝ่ายและกองทุนเพื่อการพัฒนาชาติสำหรับความช่วยเหลือจากภายนอก ความร่วมมือกันทางด้านการเงินได้ถูกก่อตั้งขึ้นในรูปของกองทุนการเงินระดับภูมิภาค เช่น กองทุนการเงินอาหรับ (Arab Monetary Fund) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1975 มีวัตถุประสงค์ในการประสานงานระบบการเงินของสมาชิกและสนับสนุนการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก

2.3 หลักการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(Development of Science and Technology)

หลักการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหลักที่สำคัญในการจัดระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ ประเทศพัฒนาแล้วมีความเจริญก้าวหน้าอย่างทุกวันนี้ก็มีสาเหตุมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีอันยาวไกล ความสามารถในการผลิตสินค้าเครื่องจักรกลที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ต้องอาศัยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในทางวิชาการ ในสมัยอาณานิคมประเทศเมืองแม่ได้นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในดินแดนอาณานิคม ต่อมาภายหลังเมื่อดินแดนในอาณานิคมได้รับเอกราชแล้ว ปัญหาเรื่องความต่อเนื่องทางเทคโนโลยีจึงมีขึ้น ความจำเป็นในการขอความร่วมมือทางด้านเทคนิคเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศจึงได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไว้ในมาตรา 13 ของกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐ โดยบัญญัติไว้ว่า

"1.. รัฐทุกรัฐมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเป็นตัวเร่งรัดการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของตน

2. รัฐทุกรัฐพึงสนับสนุนความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงความชอบธรรมของคู่กรณี ไม่ว่าจะเรื่องสิทธิและหน้าที่ของผู้มีกรรมสิทธิและผู้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐทุกรัฐควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย เข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสร้างเทคโนโลยีในรูปแบบที่สามารถปรับได้กับความต้องการทางเศรษฐกิจ

3. โดยความสอดคล้องต้องกัน ประเทศพัฒนาแล้วพึงร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนา การค้นคว้าวิจัย และการมีกิจกรรมต่างๆ ทางเทคโนโลยี เพื่อให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา

4. รัฐทุกรัฐจะต้องร่วมมือกันในการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางหรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงผลประโยชน์อย่างเต็มที่ของประเทศกำลังพัฒนา"

ในสภาพเศรษฐกิจที่เป็นจริงในตลาดโลกความไม่สมดุลย์ทางด้านการลงทุนและเทคโนโลยี

ระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วแสดงให้เห็นจากธุรกิจการค้าในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ซื้อสินค้าพวกเทคโนโลยี ในขณะที่ธุรกิจการค้าในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทข้ามชาติที่เป็นผู้ขายสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูง ประเทศกำลังพัฒนาประจักษ์แล้วว่าตนเองต้องพึ่งพาสินค้าเทคโนโลยีเหล่านี้ในอัตราที่สูง และความล่าช้าในการพัฒนาความสามารถของประเทศกำลังพัฒนาสำหรับองค์กรทางธุรกิจ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ บริษัทข้ามชาติได้เข้ามามีอำนาจและบทบาทเหนือธุรกิจการค้าซึ่งในบางครั้งทำให้มีอำนาจเหนือการเมืองภายในของประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากบริษัทข้ามชาติเหล่านี้มีอำนาจทางการเงิน การบริหาร เครือข่ายทางด้านการตลาดและความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยี จะเห็นได้ว่าบริษัทข้ามชาติเหล่านี้ค่อนข้างจะมีลักษณะผูกขาดในกิจการของประเทศกำลังพัฒนา และดำเนินกิจการในทางที่เป็นประโยชน์ต่อบริษัทแม่ในต่างประเทศมากกว่าจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศที่เข้าไปดำเนินกิจการ⁴⁰ ดังนั้น ระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศจึงได้กำหนดหลักการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อผ่อนคลายความไม่สมดุลย์ทางการค้าระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยกำหนดให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประมวลแนวปฏิบัติของบริษัทข้ามชาติ

2.3.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Transfer of Technology)

การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นหัวข้อหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอยู่เสมอในสหประชาชาติ เป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ในระเบียบวาระการประชุมและโปรแกรมการทำงานในหลายองค์กรของสหประชาชาติ การประชุมระหว่างประเทศหลายครั้งได้กล่าวถึงเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีกับประเทศกำลังพัฒนา ความอ่อนแอทางโครงสร้างในประเทศการขาดอำนาจต่อรองของประเทศกำลังพัฒนา ความขาดแคลนสถาบันภายในประเทศที่เพียงพอต่อการตรวจสอบและ

⁴⁰K.K.S. Dadzie, Towards the New International Economic Order, United Nations, New York (1982) , p. 35

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเข้ามาฝึกอบรมทั้งยัง
 ไปถึงปัญหาทางด้านกฎหมายและสัญญาโดยเฉพาะข้อปฏิบัติที่จำกัดในทางธุรกิจอันเกี่ยวเนื่องกับ
 กฎหมายลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และข้อกำหนดในสัญญา⁴¹ แม้ว่าการผลิตสำหรับการส่งออกของ
 บริษัทข้ามชาติจะมีผลก่อให้เกิดการขยายเทคนิคการผลิตสมัยใหม่ทางด้านภูมิศาสตร์ แต่นั่นไม่ได้
 ก่อให้เกิดผลโดยอัตโนมัติในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ประเทศเจ้าของ (host countries)
 บริษัทข้ามชาติมีนโยบายที่จะไม่เปิดเผยการใช้เทคโนโลยี ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ
 ได้ใช้เครื่องมือในการควบคุมการค้าเงินกิจกรรมของบริษัทข้ามชาติ โดยการให้บริษัทข้ามชาติ
 เข้าร่วมลงทุนกับบริษัทภายในที่มีความสามารถทางเทคโนโลยีในรูปแบบของการลงทุนร่วมกันและ
 การออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการค้า พัฒนา และการฝึกอบรม โดยใช้บุคลากรภายใน
 ท้องถิ่นร่วมกับสถาบันค้นคว้าวิจัย การให้ความช่วยเหลือในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีผ่าน
 โดยตรงจากการลงทุนของต่างชาติด้วยการให้สิทธิพิเศษ การสนับสนุนให้มีการขยายขอบเขต
 ความสามารถในการแข่งขันเพื่อเพิ่มสินค้าทางเทคโนโลยีที่ผลิตได้ในท้องถิ่น วิธีนี้ไม่เพียงแต่จะ
 ช่วยลดต้นทุนในการผลิตและประหยัดในเรื่องเงินตราต่างประเทศ หากแต่ยังเป็นการส่งเสริมให้
 มีความสามารถทางอุตสาหกรรมในการผลิตชิ้นส่วนทางเทคโนโลยีอีกด้วยอันเป็นสิ่งสำคัญในการ
 ส่งเสริมความก้าวหน้าทางการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่สิ่งเหล่านี้ก็มีข้อจำกัดเพราะ
 บริษัทข้ามชาติจะเข้าร่วมลงทุนด้วยก็ต่อเมื่อบริษัทเหล่านั้นเชื่อมั่นแล้วว่าการผลิตของพวกเขาอยู่
 ในระดับที่สูงกว่าผู้ผลิตภายในประเทศ และเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของ
 พวกเขาหรือมีการขายเทคโนโลยีในรูปแบบของการประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูป ไม่ขายแยก
 ชิ้นส่วน ซึ่งในกรณีนี้ประเทศกำลังพัฒนายังต้องการวิศวกรที่มีความสามารถเข้ามาฝึกหัดให้ซึ่ง
 ก็ต้องพึ่งวิศวกรจากบริษัทข้ามชาติเหล่านั้นอีกเช่นกัน การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญก็เป็นปัญหา
 ใหญ่ปัญหาหนึ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ความสามารถและอำนาจการต่อรองภายในประเทศ

⁴¹Oscar Shachter, Transfer of Technology and Developing Countries, Legal Aspects of the New International Economic Order, Nichols Publishing Company, New York, p. 156

กำลังพัฒนาเป็นสิ่งที่ถูกเน้นในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศไม่เพียงแต่การให้การสนับสนุนทางการเงินและสนับสนุนในขอบเขตของประเทศเท่านั้น หากแต่มีโปรแกรมการช่วยเหลือระดับระหว่างประเทศรวมทั้งการให้บริการทางด้านคำแนะนำและการพัฒนาระบบการให้ข่าวสาร

2.3.2 การควบคุมการปฏิบัติของบริษัทข้ามชาติ

(the treatment of transnational corporations)

ในส่วนที่ 5 ของโครงการดำเนินการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (the Programme of Action on the Establishment of a New International Economic Order) คณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยบริษัทข้ามชาติได้ร่างประมวลการปฏิบัติ (a code of conduct) ซึ่งได้รวบรวมถึงแนวทางการปฏิบัติของบริษัทข้ามชาติ มาตรฐานที่ถูกกำหนดนี้ เป็นสิ่งที่ต้องการให้บริษัทข้ามชาติเคารพในอำนาจอธิปไตยของรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางสังคมและเศรษฐกิจ เคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและละเว้นจากการแทรกแซงกิจการภายในทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลหลักการทั่วไปนี้เป็นมาตรฐานทั่วไปอื่นเกี่ยวกับกิจกรรมของบริษัทข้ามชาติในเรื่องกรรมสิทธิ์และความคุ้มครองการลงทุน การแข่งขัน ข้อจำกัดในการปฏิบัติทางธุรกิจ การถ่ายเทเทคโนโลยี ผู้ซื้อสินค้า และการป้องกันสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดในการปฏิบัติทางธุรกิจ ประมวลการปฏิบัติได้อ้างถึงหลักการข้อตกลงหลายฝ่าย และกฎเกณฑ์สำหรับการควบคุมข้อจำกัดในการปฏิบัติทางธุรกิจ (TD/B/CONF/10) ซึ่งออกโดยสมาชิกใหญ่และส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายเทเทคโนโลยีก็ได้อ้างถึงประมวลการปฏิบัติว่าด้วยการถ่ายเทเทคโนโลยี (ขณะนั้นอยู่ในระหว่างการเจรจา) ในเนื้อหาสาระของแรงงานและการจ้างงานจะอ้างถึงการประกาศสนธิสัญญาสามฝ่ายในหลักการเกี่ยวกับการค้า และนโยบายสังคมนานาชาติ ซึ่งออกโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (the International Labour Organisation) การก่อตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา โดยกำหนดหลักการให้บริษัทข้ามชาติเคารพในหลักอธิปไตยของรัฐ กฎหมายและบทบัญญัติของประเทศที่เข้าไปลงทุน รวมทั้งนโยบายที่กำหนดโดยรัฐเหล่านั้น และสิทธิของรัฐในการบัญญัติ ตรวจสอบการปฏิบัติของบริษัทข้ามชาติ

การสนับสนุนบรรษัทข้ามชาติให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของประเทศที่เข้าไปลงทุนโดยเฉพาะ ประเทศกำลังพัฒนา และประการแทรกแซงกิจการภายในรัฐและไม่ยอมรับกิจกรรมอื่น ๆ โดยบรรษัทข้ามชาติซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบ่อนทำลายระบบสังคมและการเมืองของประเทศที่เข้าไปลงทุน⁴²

2.4 หลักการได้รับสิทธิพิเศษและไม่ต่างตอบแทนสำหรับประเทศกำลังพัฒนา (Preferential and Non-Reciprocal Treatment)

ประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้วในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี การค้า การลงทุน ฯลฯ ที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสังคมโลก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีความเสียเปรียบและด้อยโอกาสกว่าประเทศอุตสาหกรรม ในด้านเศรษฐกิจและสังคมอันรวมถึงความเป็นอยู่ของประชากร กฎหมายระหว่างประเทศที่บัญญัติถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของรัฐ ไม่สามารถที่จะแก้ไขความเสียเปรียบของประเทศกำลังพัฒนาได้ กล่าวคือ เมื่อรัฐทุกรัฐมีความเท่าเทียมกันก็ต้องมีการไม่เลือกปฏิบัติและมีการต่างตอบแทน ซึ่งหลักการทั้งสองอยู่ในรูปของบทบัญญัติแห่งการปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง บทบัญญัติดังกล่าวปรากฏอยู่ในข้อตกลงของ GATT ประเทศกำลังพัฒนาจึงพยายามที่จะสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายใหม่ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ของตน และเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมระหว่างประเทศ หลักเกณฑ์เช่นนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่สร้างมาตรการทดแทนความไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริง⁴³ แต่กระนั้นก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งหลักความเสมอภาคกันทางกฎหมาย

⁴²K.K.S. Dadzie , Transnational corporations and science and technology , opcit, p. 82

⁴³ชุมพร บัจจุสานนท์, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย " คำว่ามาตรการทดแทน (measure compensation)

2.4.1 หลักการได้รับสิทธิพิเศษและไม่ต่างตอบแทนที่ปรากฏอยู่ในการประชุม สหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD)

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 1954 หรือที่รู้จักกันในนามของ UNCTAD ได้มีข้อมติ โดยวางหลักการบางอย่าง เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศเอาไว้ ที่น่าสนใจคือหลักการข้อแปด ซึ่งถือว่าการค้าระหว่าง ประเทศต้องขึ้นอยู่กับหลักผลประโยชน์ร่วมกัน โดยยึดถือบทบัญญัติแห่งการปฏิบัติที่ได้รับอนุเคราะห์ซึ่ง และจะต้องไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศทั้งหลาย แต่กระนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้วพึงให้สิทธิพิเศษแก่บรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในสิทธิที่ได้ให้กับประเทศ กำลังพัฒนาประเทศใดประเทศหนึ่ง การให้สิทธิพิเศษเช่นว่านั้นจะออกมาในรูปของเรื่องพิกค อัตราศุลกากร หรือในรูปของเรื่องที่มีใช้พิกคอัตราศุลกากรก็ได้ แต่การให้สิทธิพิเศษนี้จะไม่ให้ แก่ประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากว่าการให้สิทธิพิเศษเป็นเรื่องเฉพาะที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา จึงถือว่าเป็นมาตรการชั่วคราวและมาตรการเช่นว่านี้จะค่อยๆ ลดลง จนในที่สุดจะถูกยกเลิกไป เมื่อประเทศกำลังพัฒนาได้ผ่านพ้นความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจหรือสังคมได้แล้ว หรือกล่าว อีกนัยหนึ่งมิได้เป็นประเทศกำลังพัฒนาอีกต่อไปแล้ว จะเห็นได้ว่าหลักการเกี่ยวกับการได้สิทธิ พิเศษและไม่ต่างตอบแทน เป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประเทศกำลังพัฒนาและเป็นที่ ทราบกันดีว่า ในที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา เป็นเสมือนที่ประชุมของ กลุ่มประเทศโลกที่สาม เพราะประเทศโลกที่สามมีเสียงข้างมากในที่ประชุมนั้น

(ต่อ)

หมายความว่ามาตรการบางอย่างที่คำนึงถึงความไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริงของเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละรัฐ และมุ่งประสงค์ที่จะลดความไม่เท่าเทียมกัน โดยการให้สิทธิพิเศษบางอย่าง เช่น สิทธิพิเศษทั่วไปทางด้านศุลกากร การนำเอาหลักเลือกปฏิบัติมาใช้ หรือนำเอาหลักไม่ต่าง ตอบแทนมาใช้ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศอุตสาหกรรม"

2.4.2 หลักการได้รับสิทธิพิเศษและไม่ต่างตอบแทนที่ปรากฏอยู่ในการประชุมข้อตกลงเกี่ยวกับพิกัดอัตราศุลกากร (GATT)

ในปี 1965 คู่ภาคีของ GATT ได้ลงมติรับพิธีสารต่อท้ายแก้ไขข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรและการค้า โดยได้มีส่วนที่ 4 เกี่ยวกับการค้าและการพัฒนาเอาไว้ นอกจากนี้ในการเจรจารอบโตเกียว (the Tokyo Round) ก็ได้มีการยอมรับกันในการเจรจาว่ามีความจำเป็นต้องหามาตรการพิเศษในการเจรจาเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในอันที่จะเพิ่มรายได้จากการส่งออก และเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงได้ปรากฏหลักการปฏิบัติที่แตกต่างและสิทธิประโยชน์ (differential and favourable treatment) สำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการเจรจาการค้าหลายฝ่าย รวมทั้งหลักการไม่ต่างตอบแทน (non-reciprocity) ในคำปฏิญญาโตเกียว (the Tokyo Declaration)⁴⁴ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเจรจาในครั้งต่อ ๆ ไป การเจรจาในครั้งนั้นได้เกิด "ข้อกำหนดให้อำนาจ" (enabling clause) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่อนุญาตในสมาชิกของ GATT ที่สมัครใจจะปฏิบัติที่แตกต่างและให้สิทธิประโยชน์กับประเทศอื่นกระทำเช่นนั้นได้ แม้จะมีหลักปฏิบัติอย่างชาติที่รับอนุเคราะห์ยิ่ง (the most-favoured-nation) เป็นบทบัญญัติในมาตรา 1 ของ GATT ก็ตาม อย่างไรก็ตาม "ข้อกำหนดให้อำนาจ" ก็ไม่ได้บังคับว่าประเทศที่พัฒนาต้องให้การปฏิบัติที่แตกต่างแก่ประเทศกำลังพัฒนาเสมอไป เป็นแต่เพียงการอนุญาตให้ประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความสามารถในการปฏิบัติที่แตกต่างและให้สิทธิประโยชน์กับประเทศกำลังพัฒนาโดยสมัครใจเท่านั้น อันเป็นการยกเว้นหลักปฏิบัติอย่างชาติที่รับอนุเคราะห์ยิ่ง ซึ่งเป็นหลักใหญ่ใน GATT เท่านั้น โดยประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอาจมีการเจรจาตกลงกันทำสนธิสัญญาทวิภาคีหรือพหุภาคีก็ได้ คู่สัญญาอาจตกลงกันให้การปฏิบัติที่แตกต่างและสิทธิประโยชน์แก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยการให้สิทธิพิเศษทางด้านอัตราภาษีศุลกากรภายใต้ ระบบ GSP (the generalized system of

⁴⁴ดู General Agreement on Tariffs and Trade , Basic Instruments and Selected Documents, Twentieth Supplement (Sales No. GATT/1974-1) , p.19

preferences) หรือภายใต้การเจรจาหลายฝ่ายใน GATT เพื่อใช้มาตรการอันมิใช่ภาษีศุลกากร

2.4.3 การจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่วางอยู่บนรากฐานของการให้สิทธิพิเศษและการไม่ต่างตอบแทนสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

ในข้อมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ได้เน้นถึงหลักการให้สิทธิพิเศษและการไม่ต่างตอบแทนของประเทศกำลังพัฒนาเอาไว้ โดยถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คำประกาศและโปรแกรมการปฏิบัติว่าด้วยการก่อตั้งระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ (ข้อมติสมัชชาใหญ่ที่ 3201 (S-VI) และ 3202 (S-VI)) และกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจ (ข้อมติที่ 3281 (XXIX)) ได้กำหนดว่าการจัดระเบียบใหม่ ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต้องวางอยู่บนรากฐานของการให้สิทธิพิเศษและไม่ต่างตอบแทนสำหรับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศที่พัฒนาแล้วพึงขยายปรับปรุงระบบการให้สิทธิพิเศษทั่วไปโดยไม่ต่างตอบแทน และไม่เลือกปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับพิกัดอัตราศุลกากร เพื่อสนับสนุนให้มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาโดยการเสนอมาตรการบางอย่าง ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขอบเขตการสนับสนุนในอุตสาหกรรมและรูปแบบใหม่ทางการค้า รวมทั้งการนำไปสู่ความเพิ่มขึ้นของสินค้าส่งออกต่าง ๆ นอกเหนือจากสินค้าอุตสาหกรรม สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติที่ 3362 (S-VII) ในสมัยการประชุมพิเศษครั้งที่ 7 เพื่อรับรองความร่วมมือกันทางด้านอุตสาหกรรมโดยกำหนดเป้าหมายให้ประเทศกำลังพัฒนามีส่วนแบ่ง 25 เปอร์เซ็นต์ในสินค้าอุตสาหกรรมของโลกภายในปี 2000 การกำหนดจำนวนเป้าหมายนี้เป็นหลักในการสนับสนุนความก้าวหน้าและรูปแบบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งรวมถึงการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินสำหรับการลงทุนเพื่อขยายความสามารถในการผลิตของประเทศกำลังพัฒนา

2.5 หลักทรัพย์สินร่วมกันของมนุษยชาติ (Common Heritage of Mankind)

หลักทรัพย์สินร่วมกันของมนุษยชาติเป็นหลักที่ปรากฏขึ้นใหม่และเป็นที่ยอมรับกันอย่าง

กว้างขวาง โดยมีกำเนิดมาจากเรื่องของพื้นดินใต้ท้องทะเล (the Sea-Bed) ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันแห่งมนุษยชาติ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างดีในเรื่องนี้ต้องเข้าใจว่าทะเลหรือมหาสมุทรในโลกนี้มีส่วนที่เป็นเจ้าของได้และส่วนที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ส่วนที่รัฐสามารถเป็นเจ้าของได้ ก็ได้แก่ทะเลอาณาเขตและน่านน้ำภายใน (Territorial Waters) ขณะเดียวกันเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) และเขตไหล่ทวีป (Continental Shelf) เป็นเขตที่รัฐชายฝั่งสามารถแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ ได้ทั้งทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต นอกเหนือจากเขตดังกล่าวแล้วถือว่าเป็นทะเลหลวงซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของแต่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะในการเดินเรือ การวางท่อหรือสายเคเบิล การประมง ฯลฯ แต่เมื่อเทคโนโลยีของประเทศอุตสาหกรรมได้พัฒนาออกไปทั่วโลกทำให้สามารถสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากพื้นดินใต้ท้องมหาสมุทรได้ หากหันมาพิจารณาความสามารถในด้านนี้แล้ว ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่สามารถจะใช้สิทธิอันนี้ได้เลย จึงได้มีการคิดที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนาเกิดขึ้น

2.5.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับหลักทรัพย์สินร่วมกันของมนุษยชาติ

ในปี 1967 ผู้แทนมอลต้าประจำสหประชาชาติ Arvid Pardo ได้เสนอต่อที่ประชุมสหประชาชาติให้มีสถาบันระหว่างประเทศดำเนินการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ใต้ท้องทะเลทะเลที่อยู่นอกเขตอำนาจรัฐ อีกทั้งให้มีการควบคุมการใช้ทรัพยากรดังกล่าว และได้เสนอหลักการเรื่องทรัพย์สินร่วมกันของมนุษยชาติ⁴⁵ ต่อสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ลงมติยอมรับหลักการผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติในพื้นที่ใต้ทะเลและมหาสมุทร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้และแสวงหาประโยชน์ในทางสันติและสนับสนุนความมั่นคงระหว่างประเทศ ในวันที่ 17 ธันวาคม 1970 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติที่ 2749 (XXV) ว่าด้วยการประกาศหลักการเกี่ยวกับพื้นดินใต้ท้องทะเล (the Sea-Bed) และดินใต้พื้นดินท้องทะเล (the

⁴⁵Judge Shigeru Oda, " NIEO, Law of the Sea and Common Heritage of Mankind : Some Comments, Ibid.,p.83.

Subsoil) ว่าเป็นสมบัติร่วมกันของทุก ๆ ชาติ ขอบเขตของกฎหมายที่มีมาแต่เดิมสำหรับ
ท้องทะเลลึก (the High Seas) ไม่ได้บัญญัติกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญสำหรับการสำรวจ
และแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ท้องทะเล. ดังนั้นข้อคิดดังกล่าวจึงประกาศว่า
ทรัพยากรในท้องทะเลและมหาสมุทรเป็นอำนาจร่วมกันของนานาชาติในฐานะที่เป็นทรัพย์สินร่วมกัน
ของมนุษยชาติ การกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสำรวจและแสวงหาประโยชน์ในทรัพยากร
เหล่านี้ควรจะเป็นไปเพื่อการแบ่งปันสำหรับผลประโยชน์ของมนุษยชาติ โดยเฉพาะจะต้องพิจารณา
ถึงผลประโยชน์และความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา ประเทศที่เข้าไปแสวงหาประโยชน์
จากทรัพยากรได้พื้นผิวทะเล มักเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วเพราะมีความสามารถทางเทคโนโลยีสูง
ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเกรงว่า กว่าประเทศกำลังพัฒนาจะพัฒนาเทคโนโลยีได้เท่าเทียมกับ
ประเทศพัฒนาแล้วและเข้าไปแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ท้องทะเล ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้
คงถูกประเทศพัฒนาแล้วเก็บเกี่ยวหาผลประโยชน์จนไม่เหลือมาถึงประเทศกำลังพัฒนา ประเทศ
กำลังพัฒนาทั้งหลายจึงได้ร่วมกันสนับสนุนหลักการดังกล่าว

2.5.2 หลักทรัพย์สินร่วมกันของมนุษยชาติที่ปรากฏอยู่ในระเบียบเศรษฐกิจใหม่ ระหว่างประเทศ

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติที่เกี่ยวกับพื้นดินใต้ท้องทะเลและมหาสมุทรอีก
หลายครั้งและหลักการในเรื่องนี้ได้ถูกกล่าวไว้ในมาตรา 29 ของกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและหน้าที่
ของรัฐในทางเศรษฐกิจ (ข้อมติที่ 3281 (XXIX)) โดยมีการกำหนดขอบเขตทางกฎหมาย
(legal regime) ของอาณาบริเวณนี้ ซึ่งถือว่ารัฐและบุคคลไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือบุคคล
ธรรมดา พึงจะต้องละเว้นกิจกรรมในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณ
พื้นดินใต้ท้องทะเลและมหาสมุทรที่อยู่นอกอาณาบริเวณอำนาจอรัฐ และไม่มีบุคคลใดสามารถที่จะ
อ้างเอาทรัพยากรในบริเวณนั้นมาเป็นของตนได้ โดยมาตรา 29 ของกฎบัตรว่าด้วยสิทธิและ
หน้าที่ของรัฐในทางเศรษฐกิจได้บัญญัติว่า " พื้นดินใต้ท้องทะเลและมหาสมุทร รวมทั้งดินใต้ผิวดิน
ในบริเวณดังกล่าวที่อยู่นอกเหนือจากอำนาจอรัฐ เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณดังกล่าว
ถือว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันแห่งมนุษยชาติ และรัฐทั้งหลายพึงทำให้งานนี้มุ่งถึงการสำรวจและ
การแสวงหาประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติว่าจะ เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านสันติ และผล

ประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมดังกล่าวจะต้องแบ่งปันกันอย่าง เป็นธรรม โดยคำนึงถึงผล
 ประโยชน์พิเศษและความจำเป็นของประเทศกำลังพัฒนา ขอบเขตทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับ
 บริเวณดังกล่าว ตลอดจนถึงเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและกลไกระหว่างประเทศในการควบคุม
 การจัดการดำเนินการจะต้องทำขึ้นในรูปของสนธิสัญญาที่มีลักษณะทั่วไป"

แร่ธาตุต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นผิวดินใต้ท้องทะเลอันเป็นที่ต้องการของโลกได้แก่ นิกเกิล
 (nickel) ทองแดง (copper) โคบอลต์ (cobalt) และแมงกานีส (manganese) ได้ถูก
 แสวงหาประโยชน์และนำขึ้นมาใช้โดยประเทศอุตสาหกรรมเพียงกลุ่มเดียว การก่อตั้งองค์กร
 ในการดำเนินการจัดการซึ่งประเทศกำลังพัฒนามีส่วนร่วมในฐานะส่วนแบ่งที่เป็นธรรม พร้อมทั้ง
 รูปแบบทางกฎหมายที่เป็นธรรมสำหรับกิจกรรมในบริเวณดังกล่าวเพื่อแก้ไขความเจริญที่ไม่เท่าเทียม
 กันระหว่างประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่ยากจน แนวความคิดเรื่องหลักทรัพย์สินร่วมกันของ
 มนุษยชาติควรถูกขยายเข้าไปในเรื่องของดวงจันทร์และสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่บนท้องฟ้าและที่ว่างเปล่าใน
 มหาสมุทร ประเทศกำลังพัฒนาได้เสนอว่าในขณะที่รูปแบบของการดำเนินการยังไม่เป็นผลใน
 เรื่องการแบ่งสรรปันส่วนที่เป็นธรรมในทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท้องทะเล ก็ควรจะมีการ
 ควบคุมการสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากแหล่งแร่ธาตุในพื้นที่ท้องทะเลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 แมงกานีส นิกเกิล ควรจะถูกดำเนินการและควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ระหว่างประเทศ (an
 international authority) ที่เป็นตัวแทนของมนุษยชาติทั้งหมด และแหล่งแร่ธาตุควร
 จะถูกแสวงหาประโยชน์โดยอาศัยพื้นฐานของระบบที่เท่าเทียม (parallel system) รวมทั้ง
 การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณดังกล่าวควรจะเป็นไปในลักษณะที่เป็นการทำงานร่วมกันในรูป
 ของความร่วมมือระหว่างรัฐโดยมีองค์กรระหว่างประเทศเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานต่าง ๆ
 นอกจากนั้นก็ควรจะมีการบัญญัติกฎเกณฑ์พื้นฐานที่เกี่ยวกับเขตที่เป็นแหล่งสำรองและเขตที่ไม่ใช่
 แหล่งสำรองทรัพยากร ภายใต้ระบบที่เท่าเทียมเจ้าหน้าที่ซึ่ง เป็นตัวแทนของทุก ๆ ชาติควรมี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมการขุดเจาะ การทำเหมืองทุกชนิดสำหรับแร่ธาตุที่อยู่ในพื้นดินใต้ท้องทะเล
 ไม่ว่าจะโดยการตั้งขึ้นในรูปของวิสาหกิจโดยตรงหรือผ่านทาง การทำข้อตกลงเพื่อเข้าร่วมกับวิสาหกิจ
 ของรัฐหรือการเข้าร่วมกับรัฐต่าง ๆ⁴⁶

⁴⁶K.K.S. Dadzie, Common heritage of mankind, opcit, p. 83.

2.6 หลักเกี่ยวกับสิทธิในการพัฒนา (Right to development)

ก่อนที่จะเข้าใจถึงสิทธิในการพัฒนา ควรจะเข้าใจแนวความคิดของคำว่าการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงมาพิจารณาถึงรากฐานที่ก่อให้เกิดสิทธินั้น ๆ คำว่าพัฒนาถือเป็นแนวคิดที่ไม่ค่อยกระจ่างชัดนัก และหาคำจำกัดความที่แน่นอนคงที่ได้ยาก ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับภาวะวิสัย (subjective) ของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มของสังคม กล่าวคือ การพัฒนาที่ว่าเป็นการพัฒนาในแง่ของใคร การพัฒนาในความคิดของทุนนิยมย่อมแตกต่างไปจากแนวความคิดของสังคมนิยม เช่นการพัฒนาของลัทธิคอมมิวนิสต์ หมายถึงการปรับตัวจนเกิดภาวะของสังคมที่ไร้รัฐ (stateless society) ในขณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาในระบบทุนนิยมใช้หลักเสรีภาพในการพัฒนาโดยเฉพาะใช้หลักการค้าเสรี โดยให้กลไกของตลาดเป็นผู้กำหนดราคา อย่างไรก็ตามการให้คำจำกัดความอย่างกว้าง ๆ ของการพัฒนาอาจกล่าวได้ว่าหมายถึงการก้าวหน้าโดยกระทำให้บรรลุตามเป้าหมายโดยวิธีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาในความเห็นของนักพัฒนาในปัจจุบันมิได้มุ่งแต่เพียงการเพิ่มผลผลิต หรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมไปถึงประเด็นอื่น ๆ ทางด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม อีกด้วย ดังนั้นคำว่าพัฒนาที่กำลังจะศึกษาอยู่นี้จึงเป็นเรื่องของการพัฒนาโลกที่สามโดยมุ่งที่จะลดความไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริงในสังคมระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นการเจริญเติบโตก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

สหประชาชาติได้เคยให้องค์ประกอบของการพัฒนาเอาไว้ว่า การพัฒนาที่ดีจะต้องเป็นการนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในแต่ละสังคมมาผสมผสานกับความต้องการของสังคมนั้น ๆ การพัฒนาที่ดีต้องสร้างความพึงพอใจ และตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ รวมทั้งสมาชิกในสังคมควรจะเป็นตัวการในการพัฒนาด้วย⁴⁷ มาตรา 55 ของกฎบัตร

⁴⁷ซุมพร บัจจุสานนท์, "กฎหมายและการพัฒนา" เอกสารประกอบการบรรยาย จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 18-20 เมษายน 2527; หน้า 14-15.

สหประชาชาติได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิในการพัฒนาเอาไว้ โดยอาจอนุมานได้ว่าเป็นสิทธิที่ประเทศโลกที่สามพึงได้รับ และเป็นหน้าที่ขององค์การสหประชาชาติที่จะต้องดำเนินการเพื่อบรรลุถึงเป้าหมาย มาตรา 55 ได้บัญญัติไว้ว่า " สหประชาชาติจักต้องสนับสนุนเพื่อทำให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ มีการทำงาน และสร้างเงื่อนไขที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจ และจะต้องสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและกระชับความร่วมมือกันของรัฐทั้งหลาย " แต่กระนั้นก็ยังไม้อาจสรุปในเบื้องต้นได้ว่าสหประชาชาติได้กล่าวว่าการพัฒนาเป็นสิทธิอย่างหนึ่งในบรรดาสิทธิมนุษยชน ในสมัยหลังในปี 1981 สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้มีข้อมติ ซึ่งในข้อมตินั้นได้กล่าวไว้เด่นชัดว่า " ไม้อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในการที่จะยอมรับว่า สิทธิในการพัฒนาเป็นของมวลมนุษยและปัจเจกชนทุกคน " ⁴⁸ นอกจากนั้นจากบทสรุปของการสัมมนาในหัวข้อเรื่องการพัฒนาและสิทธิมนุษยชน ได้กล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาเอาไว้ ทั้งที่สิทธิในการพัฒนาของมนุษย์มิได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อสรุปของการสัมมนาได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาต้องประกอบซึ่งการสนับสนุนตลอดจนการป้องกันสิทธิมนุษยชนด้วย ไม้อาจจะเป็นเรื่องสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรจะถูกเน้นให้มากในแผนงานและกลยุทธ์ในการพัฒนา ⁴⁹

จากรายงานของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิในการพัฒนา ⁵⁰ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากนานาประเทศ 15 ท่าน ได้พิจารณาถึงความเกี่ยวพันระหว่างการพัฒนาับสิทธิ

⁴⁸U.N. General Assembly resolution 30/133, 14 December 1981.

⁴⁹Seminar on The Relations that exist between human rights, peace and development, New York, 3-14 August 1981, ST/HR/SER. A/10-para 219, Conclusions and recommendations.

⁵⁰Report of the working group of government experts on the right to development - Commission on Human rights, 38 session, (February - 12 March, Item 8, UN.Doc, E/CN, 4/1489, 11 February 1982, p.12.

มนุษยชน ซึ่งมีทั้งความหมายที่กว้างและแคบ คือหมายความถึงสิทธิของรัฐในสังคมโลกและสิทธิของปัจเจกชนภายในสังคมของรัฐ รายงานฉบับนี้ได้พิจารณาขอบข่ายและเนื้อหาของสิทธิในการพัฒนาเอาไว้โดยมองจากมิติรวม (collective dimension) ดังนี้

ก. ผู้ทรงสิทธิแห่งหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา โดยนัยแห่งมิติรวมได้แก่ ประชาชนหรือเอกชน และรัฐ

ข. วัตถุประสงค์ของการพัฒนามิได้หยุดอยู่แต่การพัฒนาเศรษฐกิจในตัวของมันเอง หากแต่ขยายไปถึงสิทธิต่าง ๆ ที่จะได้มาซึ่งความพึงพอใจของปัจเจกชนพื้นฐาน

ค. รากฐานแห่งสิทธิของการพัฒนามองจากมิติรวม มาจากหลักพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะหลักกฎหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาแห่งหลักการว่าด้วยความสัมพันธ์ฉันท์มิตร (The Declaration of Principles of Friendly Relations, Res/2625/XXV) และคำประกาศเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศ

ดังนั้นหากพิจารณาแนวทางและขอบข่ายของการพัฒนาในแง่มิติรวมและในแง่ของปัจเจกชนแล้ว จะพบว่าสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบรวมและสำคัญในการพัฒนาก็คือการตัดสินใจหรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา การตัดสินใจในแง่ของสังคมระหว่างประเทศหมายความว่าสิ่งที่ต้องให้รัฐทุกรัฐ ไม่ว่าจะ เป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศพัฒนาแล้ว เข้ามามีบทบาทร่วมในการตัดสินใจในการแสดงออก ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้บังคับในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการจัดระเบียบเศรษฐกิจใหม่ระหว่างประเทศก็พึงอนุমানได้ว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการแสดงออกซึ่งสิทธิในการพัฒนาอย่างแท้จริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย